

Perspectievennota 2015

Behandeling in
gemeenteraad
30 juni 2015

Voorwoord

1. Inleiding en leeswijzer
2. Huishoudboekje op orde: majeure thema's
3. Missie en visie en maatschappelijke opgaven
4. Ontwikkelingen, doelen en accenten per cluster
5. Financieel totaaloverzicht
6. Financiële uitgangspunten
7. Financiële uitkomsten bij ongewijzigd beleid
8. Ombuigingen en taakstellingen
9. Nieuw beleid en ontwikkeling van het weerstandsvermogen

Eerst de boel op orde ...

Deze perspectievennota is de tweede die wij als college van B&W in onze bestuursperiode hebben opgesteld. Wij kijken vooruit om de zaken uit ons programma met ondernemers, instellingen en bewoners op te pakken.

Het was en is van belang om eerst de langere termijn financiën goed inzichtelijk en op orde te hebben. Het eerste jaar van onze bestuursperiode die in het voorjaar van 2015 startte, heeft vooral in het teken gestaan om een helder zicht te hebben op een houdbaar financieel huishoudboekje van de gemeente. Dat is de basis om de komende jaren op te bouwen. De berichten over de voortgang van de realisatie van de ombuigingen geven aan dat we op koers liggen. Dat geldt ook voor de interne organisatie.

Na het opstellen van een sluitende begroting 2015 – 2018 en een bijbehorend ombuigingsplan is er daarom de afgelopen tijd ook veel aandacht geweest om rondom het accommodatiebeleid een (financieel) houdbare oplossing op te stellen. De herijking van het IAB is nodig om te zorgen dat we samen met de betrokken partners in met name het onderwijsveld keuzes kunnen maken die ook haalbaar, houdbaar en realistisch zijn. Ook met betrekking tot de inrichting en het beheer van de openbare ruimte moeten we goed nadenken over keuzes en oplossingen, omdat anders het onderhoud mogelijk te ver achterop dreigt te komen en er onherstelbaar en misschien onnodig kapitaalverlies plaatsvindt. Tot slot willen we ook de erg langlopende kwesties rondom centrumplannen oplossen.

Naast de onderwerpen zoals genoemd is vanaf 1 januari de verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp en voor de overgedragen taken in begeleiding en participatie naar de gemeenten gekomen. Wij gaven aan dat als gevolg van doorgevoerde kortingen door het Rijk, we in de eerste jaren tekorten verwachten. In dit eerste jaar starten we met de ontwikkeling om door maatwerk en goede voorzieningen een omslag te bewerkstelligen in de zorg en begeleidingskosten.

De komende maanden tot aan de begroting 2016 staan daarom ook in het teken om deze majeure onderwerpen (IAB, beheer openbare ruimte, centrumplannen en decentralisaties in het sociale domein) scherp in beeld te hebben. Aanvullend realiseren wij ons dat interne onderwerpen als de eigen organisatie én de discussie rondom missie/visie en kerntaken eveneens aandacht en tijd en wellicht ook een financiële bijdrage zullen vragen. Wij willen daarom de komende maanden werken om te komen tot inzichten en voorstellen aan de gemeenteraad, zodat een gewogen en integrale keus kan worden gemaakt tussen ambities en benodigde gelden. Als blijkt dat voor de majeure onderwerpen en gewenste ambities extra middelen nodig zijn zal een keus moeten worden gemaakt op welke manier wij dat willen bekostigen. Bij de begroting 2016 die in het najaar van 2015 wordt behandeld willen we dat in beeld hebben, zodat keuzes kunnen worden voorbereid en gemaakt.

... en dan meters maken...

De afgelopen maanden zijn al aanzetten gemaakt tot de volgende stappen. De gezamenlijke dorpsagenda voor het dorp Vries, centrumplan Eelde, een mooie samenwerking met de provincie voor een zonne-energie park bij de luchthaven, samenwerkingen met de ondernemers in de pijlers van het economisch plan "Tynaarlo verbindt", de uitwerking van het bedrijfsplan voor de samenwerking tussen ISD en Alescon en ontwikkelingen rondom Kranenburg Zuid voor grootschalige ontwikkeling zijn de moeite van het noemen waard. Voorts zijn er constructieve gesprekken gaande met de schoolbesturen over de mogelijkheden om te komen tot wederopbouw van het accommodatiebeleid.

Het is onze ambitie dat dat een begin is van diverse grotere en kleinere resultaten. Daarbij staat voorop dat we die zaken die de leefomgeving van de inwoners het meest treffen belangrijk vinden. Goed onderwijs, een sterk ondernemersklimaat, mooie en actieve kernen dragen bij aan goede ontwikkelingen. Maar ook onderlinge samenhang, goede vrije tijdsvoorzieningen en een vangnet voor mensen die dat nodig hebben vinden wij erg belangrijk. Wij geloven dat wij vanuit onze rol als overheid daar een belangrijke bijdrage aan kunnen bieden.

... op een flexibele, lenige en slagvaardige manier ...

Ontwikkelingen lijken snel te gaan. Het vraagt van de gemeentelijke organisatie dat we manieren van werken vinden waarbij we resultaatgericht en omgevingsgericht werken. Dat betekent soms dat we minder uitgebreid beleidsstukken schrijven, maar dat we met een opdracht wat sneller aan de slag gaan. Dat kan ook betekenen dat niet alles van tevoren precies is uitgelijnd, maar dat we samen met instellingen en inwoners stap voor stap op zoek gaan naar een oplossing. En het betekent vooral dat we als organisatie met ondernemers, instellingen en inwoners goed in contact blijven en in kunnen spelen op wensen en behoeften. Soms op korte termijn als er iets georganiseerd moet worden, soms op langere termijn als het een inrichting voor langere tijd betreft.

De gemeentelijke organisatie is ook aan de slag om, nadat de boel op orde is, meters kunnen worden gemaakt, waarbij aandacht is voor flexibiliteit en lenigheid om slagvaardig te handelen. Met de interne taakstelling van ca. € 1 miljoen plus en het werk dat gedaan moet worden is het namelijk noodzakelijk dat er flexibel wordt gewerkt.

.... met een punt op de horizon voor ogen.

Om keuzes te kunnen maken en om richting te geven aan plannen en acties is het van belang te weten wat de missie en de visie is. Daaruit komen dan de belangrijkste kernwaarden en "maatschappelijke opgaven". Wij vinden het belangrijk om daar gericht aan te werken.

Wij zijn samen met de gemeenteraad gestart aan een "missie – visie traject". Aan de hand van een aantal schetsen over de toekomst van "Tynaarlo als gemeente en gemeenschap" werken we verder om de belangrijkste kernwaarden in beeld te brengen.

Daarbij zal de gemeenteraad ook de inwoners betrekken. Gezamenlijk hebben gemeente, onze inwoners, verenigingen en ondernemers een taak in het benoemen en zichtbaar maken van maatschappelijke opgaven waarvoor een –in meer of mindere mate- gezamenlijke verantwoordelijkheid geldt.

Tot slot

In deze perspectievennota geven wij in verschillende paragrafen aan op welke manier we het financiële huishoudboekje beter op orde willen krijgen en geven we ook aan welke ambities er zijn. Zoals gezegd zullen we gezamenlijk met gemeenteraad en inwoners werken aan het benoemen van de visie en de waarden en doelen. Op basis daarvan komen ook de belangrijkste maatschappelijke opgaven naar voren.

In deze perspectievennota worden de kaders en de processen om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting 2016- 2019 benoemd. Wij denken dat de kaders en procesvoorstellen er toe leiden dat we voor 2016, maar ook daarna voor 2017 en verder de benodigde en financieel houdbare plannen maken en uitvoeren.

Vriendelijke groet,

College van burgemeester en wethouders

1. Inleiding en leeswijzer

Zoals in het voorwoord al aangegeven heeft deze perspectievennota een centrale positie om verder te komen tot een financieel huishoudboekje dat voor lange tijd op orde is. Tegelijkertijd werken we samen met ondernemers, instellingen en inwoners aan gewenste doelen en opgaven. Die doelen houden we scherp aan de hand van de missie en visie en de uitgangspunten die wij de komende periode verder uitwerken.

Deze perspectievennota is door ons college vastgesteld op 9 juni 2015. Dit is inclusief de laatste informatie van de voorjaarsbrief 2015 en de meicirculaire van het Rijk. De eerstvolgende informatie over de uitkering uit het gemeentefonds wordt bekend gemaakt in de septembercirculaire. Deze zal kort na Prinsjesdag verschijnen. In de najaarsbrief 2015, die gelijktijdig met de begroting 2016 wordt behandeld in de raadsvergadering van 10 november a.s. worden de effecten van deze circulaire naar voren gebracht. Zo nodig zullen wij u separaat informeren over belangrijke ontwikkelingen en effecten. In deze leeswijzer geven we aan hoe de verschillende onderdelen en paragrafen van deze perspectievennota gelezen moeten worden. De perspectievennota geeft de kaders en procesvoorstellen om te komen tot doelgerichte en houdbare begrotingen.

Huishoudboekje op orde

In hoofdstuk 2 benoemen we een aantal majeure onderwerpen die wij belangrijk vinden omdat deze onderwerpen niet alleen belangrijk zijn voor de inwoners in hun leefomgeving, maar ook omdat de bekostiging van deze onderwerpen op een goede manier voor een lange periode moet worden georganiseerd. Wij willen voorkomen dat het in stand houden van belangrijke voorzieningen of gemeentelijke taken onmogelijk wordt doordat de bekostiging ontoereikend is. Uitkomsten hiervan willen we de komende maanden verder in beeld hebben, zodat over deze onderwerpen op een afgewogen manier keuzes kunnen worden voorgelegd aan en gemaakt door de gemeenteraad.

Meters maken met een punt op de horizon

In hoofdstuk 3 geven we aan op welke gebieden we meters willen maken, en welk perspectief en doel we daarbij voor ogen hebben. Daarna staan in hoofdstuk 4 de doelen voor 2016 per cluster benoemd. Nadat we in het manifest "Samenwerken in vertrouwen" de accenten hebben genoemd gaan we het traject van missie en visie ook breder met gemeenteraad en inwoners afronden. Het doel is dat daaruit richting en kaders komen die helpen bij het verder maken van keuzes door het gemeentebestuur. Het kader dat dan ontstaat zal ook van belang zijn bij de afgewogen keuzes die in hoofdstuk 2 zijn genoemd.

Op naar de begroting 2016 - 2019

Vanaf hoofdstuk 5 en verder zijn de financiële uitgangspunten en het dekkingsplan voor de begroting 2016 – 2018 opgenomen. Na het bespreken van deze kaders met de gemeenteraad, zullen we de begroting 2016-2019 opstellen. Bij de begroting 2016-2019 voegen dan een uitvoeringsplan, waarin we per cluster en per jaar (2015-2018) aangeven welke activiteiten, welke projecten, welke investeringen en welke ombuigingen we willen realiseren per jaar.

Uitvoeringsprogramma

Uiteindelijk wordt de begroting 2016 dan feitelijk het uitvoeringsprogramma waarin we primair 2016 gedetailleerd uitwerken, maar ook alvast een zo goed mogelijke doorkijk geven naar de jaren daarna. Zoals gebruikelijk wordt in het najaar de begroting voor het komende jaar vastgesteld. De denkrichting en plannen voor de jaren erna nemen we op in de meerjarenbegroting. Het uitvoeringsprogramma is een document dat we "levend en actueel" willen houden. Als er ontwikkelingen zijn in de komende jaren, willen we daar snel en adequaat op kunnen inspelen. Wij stellen daarom voor om het uitvoeringsprogramma mee laten gaan in de bestaande cyclus van begroten, verantwoorden en bijstellen, zoals dat in een P&C cyclus past.

2. Huishoudboekje verder op orde, majeure thema's

Inleiding

De meerjarenbegroting 2015- 2018 is sluitend. Met een ombuigingsplan, dat bij het opstellen van de begroting vorig jaar is opgesteld en vastgesteld ter grootte van € 4 miljoen is een reëel sluitende begroting gepresenteerd. De ombuigingen die tijd nodig hebben om gerealiseerd te kunnen worden zijn grotendeels uitgezet en voorbereid. De taakstellingen 2015 zijn grotendeels al gerealiseerd. We liggen op koers.

In de risico's die benoemd zijn in de risicoparagraaf zijn de aandachtspunten gemeld die kunnen leiden tot onzekerheden of financiële tegenvallers . Tussen het moment van vaststellen van de begroting 2015 en het heden zijn een aantal majeure thema's naar voren gekomen die aandacht vergen, maar waar geen budget voor beschikbaar is. Wij denken dat het belangrijk is om voor deze thema's een nader onderzoek te doen. Inzet is daarbij dat wij het belangrijk vinden dat deze voorzieningen of taken goed uitgevoerd moeten kunnen blijven, maar dat bekostiging ervan binnen de huidige begroting onzeker of misschien onhaalbaar is. Om ons doel "financiën op orde" daadwerkelijk te kunnen realiseren vinden we het daarom belangrijk deze onderwerpen verder uit te werken. Daar is in de meeste gevallen al mee begonnen en de gemeenteraad is al op de hoogte van de verschillende thema's.

Wij zijn ervan overtuigd dat de verdere uitwerking van deze thema's en financiële effecten het nodig maakt om keuzes te maken . Wij vinden het belangrijk dat dat integraal en afgewogen plaatsvindt. Daarom is het ook van belang om een visie en kernwaarden in beeld te hebben, die een goede afweging kunnen helpen maken. De visie en kernwaarden zijn ook van belang om rondom samenwerkingen en fusieverzoek keuzes te maken. Daarbij is het uitgangspunt zoals we dat in het manifest hebben genoemd dat een samenwerking een voordeel op moet leveren De onderwerpen die wij naast de op te stellen begroting de komende tijd sterk willen volgen zijn :

- Decentralisaties Sociaal domein
- Integraal Accommodatiebeleid
- Onderhoud en beheer openbare ruimte
- Slagvaardige en flexibele organisatie
- Missie/visie

En daarnaast is er een opgave voor de gemeentelijke organisatie om een slagvaardige en flexibele organisatie te zijn, waarbij een taakstelling van ca. € 1 miljoen plus zal worden gerealiseerd tot en met 2018.

Voorstel in relatie met de op te stellen begroting 2016

Wij vinden het belangrijk dat er een moment is, waarop de gemeenteraad "alles overziend" een keus kan maken op welke manier ambities en bekostiging (financiële middelen) in balans kunnen komen. Daarbij is het inzicht in de begroting 2016 (op basis van de kaders die in deze perspectievennota staan) nodig, maar ook inzichten in de genoemde thema's .

Die inzichten zullen de komende maanden steeds verder duidelijk worden en wij stellen een proces voor waarbij in het najaar de inzichten worden gedeeld met de gemeenteraad zodat bij de begrotingsbehandeling in november 2015 keuzes kunnen worden gemaakt die de gehele begroting betreffen. Wij denken dat die keuzes beperkt van invloed zijn op het begrotingsjaar 2016, maar wel op de jaren erna. Bij de perspectievennota in juni 2016 (voor de begrotingen 2017 en verder) moeten deze keuzes volgens ons definitief worden afgerond.

Decentralisaties sociaal domein

Voor de gedecentraliseerde taken in het Sociaal domein is voor de eerste jaren een tekort berekend. Wij zullen de effecten van de decentralisatie en de effecten die met de transformatie worden beoogd via een op te stellen monitor goed in beeld houden en we willen de effecten op een realistische manier in de meerjarenbegroting opnemen. Wel stellen wij nu de begroting 2016 op, met als basisuitgangspunt dat de beschikbare rijksmiddelen toereikend dienen te zijn.

IAB

Op 30 juni worden de nieuwe kaders voor het accommodatiebeleid door de raad behandeld. Daarnaast wordt ook (aanzet tot) scenario's aan de raad voorgelegd. Daarna zijn gemeente en participanten (gezamenlijk) aan zet om de verschillende scenario's uit te werken. Wij stellen de begroting 2016 op met de op dit moment beschikbare structurele bedragen die al in de begroting zijn opgenomen.

Onderhoud openbare ruimte

Voor Onderhoud en beheer openbare ruimte stellen we, naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer Tynaarlo voor om een extern onderzoek uit te voeren waaruit objectief naar voren moet komen welke investeringen en welk (structureel) onderhoud nodig zijn bij verschillende kwaliteitsniveaus voor het beheer in de openbare ruimte. De begroting 2016 stellen wij nu op, op basis van de beschikbare middelen die in de begroting 2016 zijn opgenomen voor beheer openbare ruimte in de clusters 2 en 7.

De resultaten van het onderzoek verwachten wij bij de behandeling van de begroting 2016 in beeld te hebben.

Organisatie

De financiële ontwikkelingen hebben gevolgen voor het al dan niet uitvoeren van projecten en de omvang van het personeelsbestand van de gemeente. De personeelskosten van de gemeente worden, vermeerderd met de overhead, doorbelast aan projecten en programma's. Wanneer het aantal projecten afneemt en het personeelsbestand daalt, wordt het totaalbedrag aan overhead dat rechtstreeks op de begroting drukt, groter. Dit heeft een negatief effect op het begrotingsresultaat. De vaste kosten (overhead) van de gemeente bestaan onder meer uit de kosten voor het gemeentehuis, ICT, werkplekken, facilitaire ondersteuning. Deze kosten zijn nagenoeg stabiel en lastig op korte termijn te beïnvloeden. Deze ontwikkeling heeft tot gevolg dat we onze financiële uitgangspunten nader willen bekijken en aanpassen met als doel een gezonder financieel uitgangspunt, waarbij we minder afhankelijk zijn van projectfinanciering etc.

De kaders voor het opstellen van de begroting 2016 worden nu vastgesteld. Wij hebben het voornemen in de perspectievennota 2016, ter voorbereiding op de begroting 2017, voorstellen te doen voor aangepaste financiële uitgangspunten.

Missie/visie

De visie en kernwaarden discussie en op mede op basis daarvan ook keuzes over samenwerkingen en fusie. De inzet voor deze onderzoeken vinden we belangrijk en zal mogelijk extra inzet kunnen vragen

Centrumplan

Voor het Centrumplan Eelde is begin dit jaar door uw raad een opdracht aan ons college gegeven om de mogelijkheden te onderzoeken van een totaalplan voor de gesplitste levering van de locatie vm. garage Koops ten behoeve van uitbreiding supermarkt en realisatie van appartementen, alsmede herinrichting en opwaardering van het openbaar gebied.

Gelijktijdig met deze perspectievennota wordt het raadsvoorstel inzake centrumplan Eelde aan de raad aangeboden. Voor de uitvoering van het centrumplan wordt een incidentele bijdrage vanuit de Argi voorgesteld. Voor een totaalbeeld van het voorgestelde nieuw beleid, hebben wij in hoofdstuk 9 centrumplan Eelde wel opgenomen, feitelijke besluitvorming over het beschikbaar stellen van een bijdrage vindt plaats bij behandeling van het afzonderlijke voorstel.

Voorstel:

Kennis nemen van de majeure thema's en instemmen met de kaders die nu gehanteerd worden om deze onderwerpen in de begroting 2016 op te nemen

Instemmen met de procesvoorstellen om in het najaar en uiterlijk met de begrotingsbehandeling de inzichten te betrekken bij een totale afweging om ambities (over de gehele linie van de begroting) en beschikbare middelen in balans te brengen. In die zin wordt dus een stukje perspectief in afwijking van de gebruikelijke werkwijze later in het jaar behandeld.

3. Missie en visie en maatschappelijke opgaven

De denkrichtingen komen voort uit het manifest en de vastgestelde begroting 2015. We vinden het belangrijk om zowel voor ambities als voor ombuigingen een samenvattend kader te hebben. De *missie* geeft aan wat wij belangrijk vinden wat de gemeente Tynaarlo naar buiten wil uitdragen. *Waar staan we voor?*

Uit een werkbijeenkomst van de gemeenteraad in januari 2015 kwamen visie elementen en belangrijke waarden naar voren, zoals

- Het zijn van een prachtige woonomgeving waar het goed recreëren is;
- Optimaal gebruik maken van de kansen van de nabije voorzieningen en werkgelegenheid in de stad;
- Het vermarkten van alles waar inwoners zelf ook van kunnen genieten
- Dorpen en kernen waar men aandacht heeft voor elkaar en waar activiteiten worden opgepakt
- Dorpen en kernen waar een gezonde opbouw is van jong en oud. Op die manier houd je leefbaarheid en voorzieningen in stand
- Een gemeente waar we aandacht hebben voor mensen die het op eigen kracht niet kunnen redden.
- Een gemeente waar in de eigen buurt de inwoner centraal staat en actief bijdraagt in plannen en uitvoering van de leefomgeving.
- Een gemeentelijke organisatie die ondersteunt en die samenwerkt met inwoners in hun eigen leefomgeving

Wij werken samen met de gemeenteraad en inwoners aan een verdere uitwerking van de missie en de visie. Op basis daarvan kunnen ook belangrijke kernwaarden voor de gemeente Tynaarlo verder benoemd worden. Op 16 juni is een tweede werkbijeenkomst met de gemeenteraad georganiseerd. Het proces om te komen tot de visie en de waarden en daaruit af te leiden taken, zal de komende maanden verder worden uitgewerkt. Het is wenselijk dat deze waarden en taken bekend zijn bij de behandeling van de begroting. Dan zijn ook de inzichten zoals die in hoofdstuk 2 zijn genoemd aanwezig en kunnen afgewogen keuzes kunnen worden gemaakt of opdrachten verder worden uitgezet.

Omdat de benoemde visie elementen en waarden uit de werkbijeenkomst met de gemeenteraad ook aansluiten bij de accenten die in het manifest zijn genoemd, gaan wij in deze perspectievennota uit van de doelen die we ook in de vorige perspectievennota noemden

3.1 Missie

De Missie is de samenvatting van “waar staan we voor” als gemeente Tynaarlo

Tynaarlo is een topgemeente om te wonen, werken, te ondernemen en te recreëren. Door de ligging in de groene long tussen stedelijke gebieden zijn er kansen. In alles straalt de gemeente uit dat kansen gerealiseerd kunnen worden. Ondernemers en inwoners hebben baat bij de oplossingsgerichte houding en worden optimaal maar rolbewust gefaciliteerd, zodat plannen gerealiseerd kunnen worden. Algemeen geldt dat de gemeente handelt vanuit het algemeen belang, maar per beleidsterrein of per situatie kan de gemeente een andere rol (moeten) innemen. De ligging in de kop van Drenthe wordt maximaal benut. Voor inwoners omdat de woonomgeving aantrekkelijk en bruisend is en voor bezoekers om er te kunnen genieten. De kernen en dorpen zijn leefbaar, realistisch opgezet en bruisend waar mogelijk. Allemaal met hun eigen karakter. De gemeente ondersteunt inwoners die hun verantwoordelijkheid oppakken voor zichzelf of hun omgeving. Tynaarlo vernieuwt en is innovatief. Inwoners, ondernemers en gemeente weten elkaar vanuit ieders eigen verantwoordelijkheid te vinden. De gemeente zorgt dat iedereen kansen kan krijgen en richt zich vanuit die verantwoordelijkheid op jeugd en mensen die daarbij hulp nodig hebben.

Wij willen onze missie meer concretiseren en daarmee een aanzet maken naar de doelen die we (soms op iets langere) termijn willen bereiken. Onderdeel van onze missie zijn onder meer de volgende punten om als gemeente uit te dragen:

- De gemeente Tynaarlo is van haar inwoners
- In denken, handelen en communicatie vanuit het gemeentehuis staat dan ook de vraag van onze inwoners, verenigingen en ondernemers centraal. Dienstbaar en rolbewust handelen staan centraal. Algemeen belang fungeert hierbij als middelpunt
- De gemeente is betrouwbaar, transparant in haar handelen, maar ook toegankelijk en benaderbaar.
- Maatschappelijke opgaven hoeven niet altijd door de gemeente te worden opgelost. We werken samen in vertrouwen
- Veiligheid is een basisvoorwaarde voor inwoners en voor een gezonde leefomgeving
- Voorzieningen in de gemeente en in de regio zijn goed en veilig bereikbaar
- Tynaarlo is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers. Immers ondernemers zijn belangrijk voor het creëren van banen, die investeren in nieuwe ideeën.
- Onze ondernemende agrariërs leveren een belangrijke bijdrage aan het onderhouden van het landschap en daarom willen we hen optimaal steunen in ideeën die zij ontwikkelen om ondernemer te kunnen blijven.
- De jeugd heeft de toekomst; kinderen moeten zo veel mogelijk gelijke kansen krijgen om zich te ontwikkelen.
- Iedere inwoner moet mee kunnen doen in het maatschappelijk leven.
- De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor diegenen die niet kunnen deelnemen aan het arbeidsproces (ook vrijwilligerswerk).
- Onze openbare ruimte is zo ontwikkeld dat die uitnodigt tot het organiseren van creativiteit en gezelligheid, waardoor bruisende dorpskernen kunnen ontstaan.

3.2 Visie

De *visie* geeft de richting en de gewenste positie voor de toekomst aan en bevat de succesformule om er te komen. *Waar gaan we voor en hoe denken wij daar te komen?*

Ook voor de visie willen we in deze perspectievennota een aantal concretere uitgangspunten benoemen. De visie geeft aan op welke manier wij willen werken om de punten die we willen uitdragen ook gerealiseerd te krijgen. Met andere woorden: ‘Op welke manier komen we van A naar B?’ Per cluster en per programma wordt dat nog verder ingevuld, maar steeds vanuit dezelfde visie die algemeen geldt voor de manier waarop de gemeente Tynaarlo zich opstelt, haar rol inneemt en welke uitgangspunten ze daarbij hanteert.

Onze visie om de doelen te bereiken kan als volgt worden samengevat:

- De gemeente Tynaarlo werkt samen en in vertrouwen met inwoners, ondernemers en verenigingen. Op die manier zijn wij op de hoogte van initiatieven van ondernemers en inwoners en kunnen we waar nodig, rolbewust faciliteren en ondersteunen om bij te dragen aan uitvoering van plannen.
- Belemmeringen om te komen tot initiatieven en gewenste ontwikkelingen worden zo mogelijk weggenomen, door bijvoorbeeld het verminderen van regels, door het mede vinden van cofinancieringen, door het verstrekken van aanjaagsubsidies of door het verkorten van een procesgang.
- De gemeente werkt alleen samen met andere gemeenten en instellingen als dat meerwaarde oplevert voor de doelen die de gemeente nastreeft.
- De gemeente werkt optimaal samen met ondernemers, instellingen en inwoners, zodat wij op deze wijze gebruik kunnen maken van de kracht die zij hebben en de eigen verantwoordelijkheid die zij oppakken.
- De gemeente biedt zoveel mogelijk collectieve voorzieningen aan in plaats van (vaak duurdere) individuele voorzieningen.
- Wij zetten in op preventieve maatregelen in plaats van corrigerende maatregelen
- De gemeente geeft prioriteit aan het bereiken van doelen boven het in stand houden van gebouwen of organisaties (en de overhead).

- De gemeente doet in eigen beheer wat moet en kan, maar voert uitsluitend regie als dat beter is; Wij waarderen de kennis en expertise binnen het gemeentehuis en willen die goed inzetten om diensten te bieden en in samenwerking oplossingen te vinden. Waar expertise en kennis buiten het gemeentehuis nog beter en effectiever beschikbaar is maken we daar gebruik van.

Algemeen geldt, dat wij willen vertrouwen op de eigen kracht en verantwoordelijkheid die ondernemers, verenigingen en inwoners in de dorpen en kernen van onze gemeenten hebben. De rol van de gemeente zal verschuiven van regisserend naar meer faciliterend, telkens handelend vanuit het algemeen belang.

3.3 Maatschappelijke opgaven

Maatschappelijke opgaven zijn ook niet 1:1 te vangen in een cluster van werkzaamheden. De begroting is ingedeeld in clusters, maar om een maatschappelijke opgave goed aan te pakken is meestal afstemming van taken in verschillende clusters onontkoombaar. Wij willen borgen dat niet alleen activiteiten in clusters, maar ook de voortgang in maatschappelijke opgaven worden gerealiseerd. Deze manier van “meer programmatisch” werken zal ook in de aansturing van de gemeentelijke organisatie georganiseerd moeten worden.

Voorstel:

Instemmen met het proces om in het najaar de visie en kernwaarden op te stellen en te gebruiken bij de afwegingen die rondom nieuwe keuzes en afwegingen van majeure thema's moet worden gemaakt. Vooruitlopend op de afronding van dit proces de maatschappelijke opgaven vast te stellen als kader voor de op te stellen begroting en daarbij behorend uitvoeringsprogramma.

Instemmen dat niet alleen de voortgang van plannen en acties wordt geborgd per cluster, maar dat ook de voortgang op de maatschappelijke opgaven wordt gemonitord en geborgd.

4. Maatschappelijke opgaven en ambities per cluster 2016

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben wij de belangrijkste maatschappelijke opgaven aangegeven. Verder hebben we in hoofdstuk 3 onze visie uiteengezet over hoe we daar mee aan de slag willen gaan.

In het manifest hebben wij op hoofdlijnen aangegeven welke ambities en doelen wij hebben. Daar ligt vanzelfsprekend een relatie met de opgaven. Het manifest is opgebouwd in 10 clusters en wij willen ook de begroting en ons uitvoeringsprogramma in die 10 clusters in blijven delen. Op die manier sluiten we aan bij de indelingen van de voorgaande begrotingen. Wij denken dat dit een goed en herkenbaar beeld geeft en dat de clustering een bijdrage levert om onderliggende onderwerpen in samenhang met elkaar te bekijken.

De werkzaamheden en doelen binnen de clusters zijn gebaseerd op vastgesteld en bestaand beleid. Een nieuwe bestuursperiode betekent niet dat alle beleid wordt veranderd, en daarom wordt ook in deze perspectievennota uitgegaan van het bestaande beleid. Wij vinden wel dat ontwikkelingen en vraagstukken soms om een andere aanpak vragen. Per cluster zullen we daarom aangeven op welke gebieden we willen intensiveren en op welke gebieden we willen stoppen of luwen ten opzichte van het bestaande beleid.

In deze perspectievennota geven wij per cluster aan :

- een korte beschrijving van het cluster en wat de belangrijkste opgaven zijn
- welke ambities en doelen wij hebben
- welke ontwikkelingen er zijn waar we rekening mee houden in dit cluster
- de hoe vraag, die al aangeeft wat we meer of minder doen of welke werkwijze we willen hanteren om de taken op te pakken..

Voorstel:

De ambities en doelen die gesteld worden per cluster als kader vaststellen voor de op te stellen begroting 2016.

Cluster 0: algemeen bestuur

<p>1. Algemeen bestuur</p> <p>5. Communicatie</p> <p>6. Publiekszaken</p>			
---	---	--	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>De gemeente vervult verschillende rollen. Bijvoorbeeld de rol van dienstverlener, maar ook die van handhaver, initiatiefnemer voor het verbeteren van onze leefomgeving of die van ontwikkelaar van nieuwe wijken. Dat leidt ertoe dat de gemeente ten opzichte van de burger niet altijd hetzelfde gezicht toont.</p> <p>De opgave is om ontwikkelingen mogelijk te maken en ambities samen met inwoners, instellingen en bedrijven te realiseren. Hiervoor moeten we een oplossingsgerichte manier van werken hanteren die zich richt op dienstverlening en samenwerking. Onze rol verschuift steeds meer naar een dienende en faciliterende overheid die aansluit bij initiatieven en ontwikkelingen van buiten. Geen burgerparticipatie, maar overheidsparticipatie.</p> <p>Wanneer we ons opstellen als partner, vraagt dat om een transparante en betrouwbare overheid. Dat vraagt om een toegankelijk, dienstbaar, verbindend en controleerbaar bestuur.</p>
---	--

<p>Ambities</p>	<ul style="list-style-type: none">• Er is duidelijkheid welke taken wij als gemeenten uitvoeren en op welke manier wij dat doen, zodat verwachtingen van gemeente en partners helder zijn en uitlegbaar.• Onze brede dienstverlening (meer dan alleen aan de balie) moet goed gewaardeerd blijven.• Wij participeren alleen in samenwerkingsverbanden waar duidelijk een meerwaarde (betere kwaliteit, betere continuïteit, minder kwetsbaarheid of lagere kosten) is aangetoond.• Optimale participatie van betrokkenen door deze tijdig en serieus te betrekken bij besluitvorming.• Mogelijkheden van financiële ondersteuning door medeoverheden (provincie, Europa) zijn in beeld gebracht en extra inkomsten zijn gegenereerd.• De bedrijfsvoering is helder, lenig en slagvaardig. Er kan flexibel worden ingespeeld op veranderingen.• Een goede en duidelijke communicatie- en informatievoorziening, waarbij wij de doelgroepen op een passende manier bereiken.
------------------------	--

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Door de ontwikkelingen rondom digitalisering en individualisering van de maatschappij lopen we als overheid het risico om ons menselijke gezicht te verliezen. Hier zijn we ons terdege van bewust waarbij we de menselijke maat</p>
------------------------------	---

	<p>als overheid willen toevoegen aan deze ontwikkelingen.</p> <p>De rol van het overheid verschuift meer en meer naar die van participerende overheid die instapt in situaties waar wij als overheid een toegevoegde waarde hebben. We waken voor een wegekijksamenleving.</p> <p>Deze beweging past ook bij het willen verlagen van de regeldruk en meer uit gaan van vertrouwen als overheid in de inwoners en de samenleving.</p>
--	--

Doelen	Thema	Doel
	Blijvend goede brede dienstverlening	
	Klanttevredenheid balie dienstverlening	Klanttevredenheid moet minimaal gelijk blijven
	Oplossingsgerichte houding stimuleren	Klanttevredenheid moet minimaal gelijk blijven
	Telefonische bereikbaarheid verbeteren	Klanttevredenheid moet verbeteren
	Veilig Informatie beleid en beheer	Voldoen aan de normen voor veiligheid op basis van het Gemeentelijk Informatie beveiligings lijst.
	Contact ondernemers	Oplossingsgerichte houding, waarbij 'ja, mits' leidend is. Leiden tot tevredenheid bij ondernemers.
	Bestuur en communicatie	
	Kerntakendiscussie fase 2 en regierol	Rolduidelijkheid als basiskader voor toekomstige besluitvorming
	Heroverweging samenwerkingen en Verbonden partijen	Zicht op effect en nut van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden
	Participatie stimuleren	Bij ieder besluit een gerichte afweging inzake de communicatie en participatie opnemen
	Efficiënt en op de kosten letten	
	Kanaalsturing en digitaal werken	Klanttevredenheid moet minimaal gelijk blijven
	Schrappen overbodige regels	Regeldruk verminderen, zichtbaar in een goede tevredenheid van ondernemers en inwoners.
	Flexibiliseren bedrijfsvoering	Creëren flexibele schillen intern en extern om flexibel in te spelen op opgaven en ontwikkelingen.
	meer focus op mogelijkheden van (financiële) ondersteuning door medeoverheden (provincie, Europa)	Meer gebruik van subsidies.

<i>Hoe?</i>	<p>In 2016 gaan we:</p> <ul style="list-style-type: none">• Acties oppakken naar aanleiding van klanttevredenheidsonderzoek op het gebied van dienstverlening ter handhaving en waar mogelijk ter verbetering.• Regeldruk verminderen door deze intern goed te borgen en kritisch door te lopen op basis van het uitgangspunt vertrouwen.• Creëren flexibele schillen in de bedrijfsvoering en meer output-sturing.• Subsidies borgen in de bedrijfsvoering
-------------	--

Cluster 1: openbare orde en veiligheid

3. Brandweer en rampen bestrijding			
4. Openbare orde en veiligheid			

Inleiding en maatschappelijke opgaven	<p>Veiligheid beschouwen wij als een kerntaak van de overheid, maar veiligheid is ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid die we met elkaar maken. Wij zijn verantwoordelijk voor het handhaven van wetten en regels op het gebied van openbare orde en veiligheid.</p> <p>Onze opgave is om de veiligheid te borgen en te anticiperen op ontwikkelingen. Waar mogelijkheden zijn om dat efficiënter te doen, gaan we dat onderzoeken. Hoewel Tynaarlo een relatief veilige gemeente lijkt, gaan landelijke ontwikkelingen op het gebied van (on)veiligheid en criminaliteit onze gemeentegrenzen niet voorbij. We zullen hierop in toenemende mate moeten anticiperen</p>
--	--

Ontwikkelingen	<p>De onderwerpen van de thema's rondom veiligheid verandert. Nieuwe ontwikkelingen als mensenhandel, overlast gevende hangjongeren, motorbendes, hennepplantages en sociale veiligheid hebben ook hun invloed op onze gemeente. Daarbij is de insteek steeds om daar preventief op in te spelen.</p> <p>Daarnaast zien wij met de vorming van veiligheidsregio's dat wij al gemeente steeds meer tijd besteden aan de regie rol en minder aan operationele invulling</p>
-----------------------	---

Ambities	<p>Veiligheid benaderen we integraal: onderwijs, welzijn, sport en cultuur dragen ieder op hun eigen manier ook bij aan onze veiligheid. Deze integrale benadering zet in op preventie, zowel met betrekking tot normen en waarden als hoe we met elkaar omgaan.</p> <p>Probleemgedrag bij jongeren willen we vroegtijdig signaleren; dit heeft een sterke relatie met de jeugdzorg. Waar normen worden overtreden gaan we stevig en snel optreden en de overlast gevende jongeren (en hun ouders) verantwoordelijk stellen.</p> <p>Samen met onze ketenpartners in veiligheid (politie, Openbaar ministerie, buitengewone opsporingsambtenaren (BOA) en onze inwoners) werken we aan het voortduren van een veilig en prettig leefklimaat in onze gemeente. We doen interventie aan de voorkant van de problematiek om te zorgen dat we minder vaak repressief hoeven op te treden.</p>
-----------------	--

Doelen	Integrale benadering van veiligheid	Preventieve veiligheid bewerkstelligen. Meer aandacht en inzet interventie en minder repressief optreden. Prioritering van thema's vindt plaats uit gezamenlijk integraal overleg (raad en college maar ook veiligheidspartners zoals brandweer, politie, OM, etc)
	(Inter-)Nationale ontwikkelingen op veiligheid	Uitbreiden capaciteit van veiligheid Vanuit uitgangspunt dat alle medewerkers met veiligheid te maken hebben is het ons doel om het bewustzijn rondom de veiligheid van alle medewerkers te verhogen In processen rondom vergunningen en evenementen nadrukkelijke aandacht voor veiligheid blijvend borgen

Hoe?	<p>In 2016 gaan we:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan nieuw integraal veiligheidsbeleid • Door strikte regievoering op het veiligheidsbeleid gaan we meer aan de voorkant van de problematiek interveniëren. Samen werken aan veiligheid met onze inwoners, partners, ondernemers en recreanten is het uitgangspunt. • Blijvend trainen en oefenen van sleutelfunctionarissen in de crisismanagement organisatie van Drenthe. • Actualisatie van het Incident en rampbestrijdingsplan Groningen airport Eelde in samenwerking met de veiligheidsregio Drenthe en exploitant van de luchthaven. • Investeren aan bewustwording bij collega's gemeente. Op thema's zoals mensenhandel en uitbuiting. • Advisering op B-C – evenementen en bijdragen aan de verdere professionalisering van vergunningverlening en handhaving. • In district noord Drenthe samenwerken op de diverse veiligheidsthema's zoals; woninginbraken, mensenhandel etc. En voortzetting piketdienst in kader crisismanagement. • Uitbreiden capaciteit van veiligheid. Om regie te voeren op het integraal veiligheidsbeleid en daarbij aansluiting te hebben en te houden op ontwikkelingen binnen het landelijk veiligheidsdomein is een verdere uitbreiding op veiligheid noodzakelijk. Anders kunnen de effecten die beoogd worden met het beleid niet gehaald worden • Minder operationeel invulling geven aan veiligheidsontwikkelingen en gebeurtenissen. Met hierbij oog voor de realiteit en de dynamiek binnen het veiligheidsdomein.
-------------	--

Cluster 2: verkeer en mobiliteit

<p>8. Wegen</p> <p>13. Verkeer en vervoer</p>			
---	---	--	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Wij accepteren dat de auto in onze plattelandsgemeente een rol van betekenis heeft die verder zal toenemen. Niet onze hele gemeente zal door openbaar vervoer kunnen worden ontsloten. Daar waar als gevolg van demografische ontwikkelingen sprake is van bevolkingskrimp, is het mogelijk dat er onvoldoende draagvlak zal zijn om alle voorzieningen in stand te houden. Hiermee komt ook de leefbaarheid in sommige kernen mogelijk onder druk te staan.</p> <p>Daarom gaan wij primair voor de bereikbaarheid van de voorzieningen (onderwijs, werk en winkelplek), in plaats van de voorzieningen ten koste van veel geld in stand te houden. Een fijnmazig vervoersnetwerk is hierbij van belang.</p>
---	---

<p>Ambities</p>	<p>Het op voldoende niveau houden van het onderhoud van de wegen, om te beginnen met de hoofd en de ontsluitingswegen.</p> <p>Het behouden en waar nodig verbeteren van veilige routes naar scholen.</p> <p>De verdere ontwikkeling van het voorterrein bij de luchthaven, om bij te dragen aan economie, werkgelegenheid en vervoer en bereikbaarheid.</p> <p>In de Regiovisie actief samenwerken met als doel het verbeteren van bereikbaarheid in de regio, waar de werkgelegenheid zich vaak bevindt.</p>
------------------------	---

<p>Hoe?</p>	<p>In 2016 gaan we :</p> <ul style="list-style-type: none"> • In navolging van een nog uit te voeren onderzoek eind 2015 over onderhoud en beheer openbare ruimte zullen we plannen uitwerken die leiden tot een optimale houdbaar en goed en efficiënt onderhoud en daarbij passende kwaliteitsniveau, binnen de kaders van het bestuur. • De hoogwaardige fietsverbinding Assen - Groningen realiseren. • In het verhogen van de efficiency zullen we ook zoeken naar een differentiatie in het onderhoudsniveau. Dit zal betekenen dat op wegen waar wij dit mogelijk achten het onderhoudsniveau wordt versoberd. • Minder Inzet van openbaar vervoer (OV) op momenten dat dit niet het meest gewenst is. We willen juist in gesprek met het OV bureau om binnen de bestaande budgetten van het OV bureau een zo optimaal mogelijke bereikbaarheid te realiseren.
--------------------	---

Cluster 3: economie, recreatie en arbeidsmarktbeleid

<p>18. Recreatie</p> <p>19. Economie</p> <p>30. Arbeidsmarkt-beleid</p>			
---	---	---	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Economie is de motor voor de leefbaarheid en het in stand houden van voorzieningen in onze gemeente.</p> <p>Wij vinden werk en meedoen aan de maatschappij erg belangrijk voor het welzijn van inwoners. Het hebben van werk geeft structuur en waardering. Meedoen in de maatschappij voorkomt isolement. Voldoende werkgelegenheid en mogelijkheden om mee te doen, betaald, onbetaald en naar vermogen, zijn daarvoor onmisbaar. Werkzoekenden begeleiden we waar mogelijk naar werk. Initiatieven hiervoor faciliteren en stimuleren wij. We werken aan centra, door samen met de ondernemers plannen en initiatieven te ontwikkelen en te steunen. Recreatie en toerisme zijn belangrijke speerpunten in het kader van de economische ontwikkeling.</p> <p>We zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving. Hiertoe laten we inwoners- en ondernemersinitiatieven die passen binnen de kaders leidend zijn.</p>
---	--

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Voor Nederland wordt voor 2016 een groei van de economie verwacht van 1,5%. De particuliere consumptie stijgt licht ten opzichte van dit jaar is de verwachting (van 1,8% naar 1,9%). De werkloosheid lijkt zich te stabiliseren op 6,6% van de beroepsbevolking (bron: DNB economische ontwikkelingen en vooruitzichten december 2014 nr. 8). De ING verwacht dat de Drentse economie in 2016 weer op het niveau van 2008 is.</p> <p>De werkgelegenheid in Nederland en Drenthe is afgelopen jaren gedaald. Het aandeel werkzoekenden tussen 15 en 64 jaar schommelt tussen 14 en 1500. Dat is een stijging van 300 tov een jaar eerder.</p> <p>De luchthaven Groningen Airport Eelde is in potentie positief voor de werkgelegenheid binnen de eigen gemeente. We sluiten aan bij de structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ministerie), waarin de luchthaven en het gebied ten Noordoosten van Tynaarlo worden aangemerkt als een topregio op het gebied van energieontwikkeling. Wij willen de luchthaven nog meer in haar kracht laten komen waardoor ze in staat is de ontwikkelingen van de baanverlenging te benutten voor lokale bedrijvigheid, recreatie en toerisme</p> <p>Digitalisering, glasvezel en andere faciliteiten die door commerciële partijen worden aangeboden gaan we benutten. Voorzieningen hoeven niet alleen fysiek aanwezig te zijn, maar kunnen ook digitaal aangeboden worden. We gebruiken hierbij ook de kracht van de samenleving. Initiatieven vanuit burgers en ondernemers laten we leidend zijn.</p> <p>Consumenten geven veel geld uit aan recreatie en vrijetijdsbesteding. Gezien de ligging van Tynaarlo in de "groene long" tussen Groningen en Assen, de aanwezigheid van het Nationaal Park Drentsche AA en twee grote meren blijft werkgelegenheid in de recreatieve sector een kans.</p>
------------------------------	---

Ambities

Tynaarlo verbindt: een aantrekkelijk en duurzaam woon-, verblijf- en ondernemersklimaat

- We bezoeken bedrijven en zorgen er voor dat ondernemers goed geholpen worden bij het verkrijgen van benodigde vergunningen. We hebben 'overzicht' en 'inzicht' in de ondernemersmarkt. We zoeken met ons economisch beleid aansluiting bij de speerpunten van de provincie en het Rijk. We weten wat er op de vastgoedmarkt speelt.
- We participeren binnen de bestaande (bedrijven-) verenigingen en voeren structureel overleg met het ondernemers Platform. In Zuidlaren zijn veel afzonderlijke verenigingen actief. Samen met deze verenigingen komen we tot een collectieve aanpak met als doel Zuidlaren als aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en verblijfsplaats voor recreanten en toeristen nog beter te vermarkten.
- Zuidlaren heeft verder onze speciale aandacht vanwege de samenwerking tussen en met de diverse (belangen)groeperingen in het dorp. Samen met deze groeperingen willen we Zuidlaren vermarkten als aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en verblijfsplaats voor recreanten en toeristen. Dit heeft tevens een aantrekkende werking op de andere dorpen in onze gemeente.
- Met de (toonbank) ondernemers in de kern van Zuidlaren gaan we onderzoeken of een Bedrijven Investeringszone realiseerbaar is. Een BIZ is een uniek instrument voor ondernemers en eigenaren om de commerciële kosten voor het verbeteren van de kwaliteit van een winkelgebied om te slaan over alle gebruikers en/of eigenaren van het vastgoed. Ook is het een kans voor verbetering van de saamhorigheid in een gebied. Voorwaarde is wel dat een meerderheid van degenen die meebetalen ermee instemt. De gemeente faciliteert de BIZ-organisatie door de bijdrage aan de BIZ te innen en controleert de gang van zaken.

Mooie en actieve kernen en markten

- Vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling werken wij aan verbetering van de dorpscentra van onze drie grote kernen. Oude plannen die niet (meer) haalbaar zijn hechten we af, en komen met (nieuwe) haalbare plannen. In cluster 8 zijn deze activiteiten, die een directe relatie hebben met het cluster economie opgenomen.
- Voor de weekmarkt in Eelde is het noodzakelijk vanwege veiligheidsredenen te voorzien in een nieuwe elektriciteitsnetwerk. Zowel ondergronds als bovengronds moeten noodzakelijke aanpassingen plaatsvinden. De huidige is gedateerd en niet meer veilig. Er wordt gewerkt met allerlei verdeelkasten etc. Het is de bedoeling de bestaande kast te vervangen voor een moderne en meer op vraagcapaciteit gericht. En daarnaast de aansluitpunten ondergronds aan te leggen.

Recreatie en toerisme als speerpunt benutten

- Recreatie en toerisme is een speerpunt. Het beleid voor het stimuleren van de vrijetijdseconomie is gemeente overschrijdend. Drenthe-breed wordt ingezet op het versterken van netwerken en structuren. De portefeuillehouder recreatie en toerisme werkt, samen met de portefeuillehouder van de gemeente Emmen, aan een voorstel voor het krachtig neerzetten van het aanbod in Drenthe en het beter benutten van regionale- en lokale faciliteiten en de daarbij behorende geldstromen. Ook

	<p>bezet zij namens het Recreatieschap Drenthe een zetel in het bestuur van Stichting Geopark De Hondsrug. Zuidlaren en het Zuidlaardermeer zijn belangrijke trekpleisters binnen het aanbod in Drenthe en worden om die reden benut voor het trekken van toeristen naar de regio. Lokaal subsidiëren we de TIP's in de dorpen Vries, Eelde en Zuidlaren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We willen samen met actieve partners in het Zuidlaardermeergebied onderzoeken of het realiseerbaar is het fietspad aan de oostzijde van het meer verder te ontwikkelen. • In het Tusschenwater willen we een wandel-fietsverbinding realiseren. Om zo dagtoeristen naar het natuurgebied te trekken. Tusschenwater is een waterbergings-, winning en natuurontwikkelingsgebied ten oosten van Zuidlaren. Door Waterschap, Provincie, HDL en het Waterbedrijf is voor ruim 7,1 miljoen geïnvesteerd in dit gebied. Gemeente draagt tot op heden bij in arbeid (project en bestemmingsplan begeleiding). Mogelijk zullen wij voorstellen een bijdrage te leveren in de projecten in dit gebied ten behoeve van recreatie en toerisme.
--	--

Doelen	Thema	Doel
	Actieplannen Tynaarlo Verbindt!	Inspireren, uitnodigen en faciliteren van ondernemers middels de vijf pijlers uit de kadernota. We willen samen met ondernemers en initiatiefnemers zorgen voor een aantrekkelijk en duurzaam woon-, verblijf- en ondernemersklimaat. Waardoor werkgelegenheid en bedrijfsontwikkeling in de gemeente en omliggende regio gestimuleerd worden.
	Recreatie en Toerisme	Vermarkten van onze mooie omgeving en historische locaties.
	Meewerken aan bruisende kernen	Mooie en actieve kernen ontwikkelen.
	Ondernemen stimuleren/faciliteren	Professionaliseren ondernemersloket en dienstverlening aan bedrijven. We breiden de bedrijvencontactfunctie uit. Monitoring vindt jaarlijks plaats middels de MKB vriendelijkste gemeente.
	Bedrijventerreinen	Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven
	Leegkomende agrarische gebouwen en vrijkomende schoolgebouwen	Met een 'Ja, tenzij-houding', onderzoeken we de ontwikkel en hergebruiks-mogelijkheden
	Opleidingsgemeente	We geven het goede voorbeeld als het gaat om het bieden van stage- en werkervaringsplekken. Ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
	Digitale bereikbaarheid	We stimuleren en jagen initiatieven op dit gebied aan. We stimuleren en faciliteren marktinitiatieven.
	Leegstand in Vries	De leegstand in het centrum van Vries geven we gericht aandacht. We zetten in op kleine ontwikkelingen en ondersteunen initiatieven maximaal.

<i>Hoe?</i>	<ul style="list-style-type: none">• Naast verbinden willen wij vooral stimuleren en waar het kan zelf zorgen dat dingen worden gedaan (van verbinden naar doen). Hiervoor doen wij waar nodig en wenselijk een beroep op inwoners voor het vasthouden c.q. verbeteren van de leefbaarheid, het doen ontstaan van bruisende kernen, het stimuleren van de zelf- en samenredzaamheid, (inwoners)initiatieven ondersteunen, faciliteren en stimuleren, het waar nodig verbinden van formele en informele zorg/ hulpstructuren.• We gaan minder beleidsnota's opstellen en laten vaststellen. In plaats daarvan faciliteren en overleggen we..
-------------	---

Cluster 4: onderwijs

25. Onderwijs

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Wij willen een aantrekkelijke woongemeente zijn waar leefbaarheid centraal staat.

Kinderen moeten zich kunnen ontplooiën. In de grote kernen blijven we streven naar 7-7 beleid. Scholen moeten voor kwaliteit en een goede opgroei-omgeving een bepaalde grootte hebben. We kiezen voor goede, sobere onderwijsgebouwen.

We willen een goede aansluiting van het regulier onderwijs met passend onderwijs en jeugdzorg.

Volwasseneducatie (vergroten taal- en rekenvaardigheden) willen we inzetten voor ontplooiing werkzoekenden/vrijwilligers.

Ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkeling op het gebied van onderwijs is een demografische ontwikkeling, die in eerste instantie de scholen in de kleinere kernen gaat raken. Door de ontgroening ontstaat er krimp bij bepaalde scholen.

Daarnaast is een belangrijke ontwikkeling in de uitgangspunten dat de bekostiging van schoolgebouwen ook voor de langere termijn houdbaar moet zijn. Wij willen bijvoorbeeld geen bekostiging uit reserves als verwacht wordt dat op termijn vervanging wel nodig is. Dit uitgangspunt geldt voor de beschikbare middelen voor bekostiging van nieuwe gebouwen.

Ambities

De ambities sluiten aan bij eerder geformuleerde ambities op het gebied van onderwijs. Daarbij gaat het om goede huisvesting en een passende zorgstructuur op scholen:

- Goede en passende huisvesting: In samenspraak met onderwijsbesturen de schoolgebouwen bouwen c.q. renoveren. Ambitie die wij als gemeente daarbij hebben is om dat flexibel en versneld uit te voeren en multifunctioneel waar kansen liggen.
- Zorgstructuur: goede zorgstructuur, tijdige signalering zodat leerlingen niet buiten de boot vallen.

<i>Doelen</i>	Thema	Doel
	Kwalitatief goede scholen en goede bereikbaarheid	Volgens planning scholen renoveren c.q. bouwen; flexibele en multifunctionele gebouwen Voor Vries, Grote Veen en Tynaarlo willen we duidelijkheid over plan en locatie. Voor de andere locaties helderheid over het tijdspad
	Goede zorgstructuur	Tijdige signalering zodat leerlingen niet uit de boot vallen

<i>Hoe?</i>	
	<p>De belangrijkste aandacht om de doelen te realiseren ligt op</p> <ul style="list-style-type: none"> • De planvorming en start bouw voor onderwijshuisvesting Vries, Grote Veen en Tynaarlo. • Versterken voorliggend veld onderwijs (preventief). • Intensiveren zorgstructuur en aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp. <p>We hebben - conform wetgeving – geen taak meer in onderhoud en aanpassing schoolgebouwen.</p>

Cluster 5: Sociale samenhang en leefbaarheid

<p>21. Welzijn</p> <p>26. Sport</p> <p>22. Kunst en Cultuur</p>			
---	---	--	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Wij willen inwoners een aantrekkelijke leefomgeving bieden: gezond en veilig. Iedereen moet zich kunnen ontplooien. We zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving: de sociale zone benutten. Onze inzet ligt op preventie en het voorliggend veld versterken. Hierbij laten wij inwonersinitiatieven, die passen binnen de kaders, leidend zijn.</p> <p>Cultuur: wij stimuleren een aantrekkelijk cultureel leven/veld, zowel voor inwoners als voor toerisme/recreatie. Cultuur wordt gedragen door, en is bestemd voor, een breed publiek.</p> <p>Activiteiten voor cultuur, sport en welzijn zijn bereikbaar en betaalbaar.</p> <p>Wij willen nieuwkomers een plek geven (zowel fysiek als sociaal).</p>
---	---

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Demografische en sociale ontwikkelingen zijn van invloed op de doelen en werkzaamheden binnen dit cluster . Door vergrijzing en ontgroening, en ook door digitalisering, individualisering en de verandering van de verzorgingsstaat zijn er andere behoeftes in het elkaar ontmoeten. Deze behoefte is steeds minder aan een locatie gebonden.</p> <p>Daarnaast is er een belangrijke politieke ontwikkeling in dit cluster met de decentralisatie en bezuinigingen naar de gemeentes op het sociale domein. Samen met de activiteiten en doelen in cluster 6, heeft dat veel invloed op het taakveld binnen dit cluster.</p> <p>Bovengenoemde ontwikkelingen en bezuinigingen door minder (algemene) rijksmiddelen leiden binnen Tynaarlo tot bezuinigingen binnen dit cluster . Om die te realiseren is onder meer gestart met een transformatieplan kunst en cultuur. Deze ontwikkelingen leiden tot veranderingen voor verenigingen en instellingen op de gebieden van kunst, cultuur en sport, zoals :</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunst en cultuur wordt minder afhankelijk van overheidssubsidies • overdracht van buitensportaccommodaties aan verenigingen.
------------------------------	--

Ambities	<ul style="list-style-type: none"> • de transformatie op gang brengen conform het op te stellen programma (2016-2018) en dit monitoren in de monitor sociaal domein. • versterking voorliggend veld: inzet preventie leidt tot minder inzet curatief; • inzet om mantelzorgers en vrijwilligers behouden; • alle kinderen via scholen in contact brengen met kunst en cultuur; • sportstimulering voor jeugd samen met verenigingen; • nieuwkomers zullen wij volgens de afspraken huisvesten en werkervaringsplaatsen bieden,
-----------------	--

Doelen	Thema	Doel
	Sterk voorliggend veld	Inzet preventie leidt tot minder inzet curatief Wij willen de transformatie op gang brengen conform op te stellen programma (2016-2018) en monitoren dat in de monitor sociaal domein.
	Aantal mantelzorgers	Minimaal behouden van aantal mantelzorgers
	Kunst en cultuur	Alle kinderen via scholen in contact met kunst en cultuur. Het transformatieplan voor cultuur heeft dit als doel.
	Subsidies welzijn, sport, cultuur	Geen exploitatiesubsidie, maar aanjaagsubsidie/projectsubsidie met bijdrage aan doel
	Sportstimulering: via programma verbinding sportbuurt-zorg	Bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van de participatiesamenleving . Sportcoaches inzetten die in samenwerking met sociale teams en verenigingen het werk uitvoeren en zich richten op jeugd en kwetsbare groepen.
	Accommodaties	Bereikbare en betaalbare onderwijs en -sportvoorzieningen; inrichten programma maatschappelijk vastgoed
	Nieuwkomers	De taakstellingen die door ministerie worden opgelegd realiseren
Bezuinigingen	Binnen het cluster worden bezuinigingen gerealiseerd, terwijl de effecten van het programma door een andere manier van werken grotendeels gerealiseerd blijven	

Hoe?	<p>We gaan in 2016</p> <ul style="list-style-type: none"> • meer een beroep doen op inwoners voor leefbaarheid, mooie en bruisende kernen, samenredzaamheid en een duurzame samenleving. • inwoners-initiatieven worden ondersteund, gefaciliteerd en gestimuleerd; • werken aan een verbinding tussen formele en informele zorg en hulpstructuren faciliteren, waar nodig. <p>Het uitgangspunt dat wij als gemeente “zorgen voor” verandert in dat wij als gemeenten samen met bewoners en organisaties doelen willen bereiken.</p>
-------------	---

Cluster 6: Inkomensvoorzieningen en sociale dienstverlening.

<p>27. Inkomensvoorziening</p> <p>28. Maatschappelijke ondersteuning</p> <p>29. Minimabeleid</p> <p>23. Maatschappelijke zorg en volksgezondheid</p> <p>1. WMO</p> <p>2. Participatie</p> <p>3. Jeugd</p> <p>4. Uitvoeringsorganisatie</p>				
--	---	---	--	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Ieder mens neemt de regie in zijn leven, is voldoende zelfredzaam en doet naar vermogen mee. Hij/zij wordt hierin - indien nodig - ondersteund en gefaciliteerd.</p> <p>Wij vinden het belangrijk dat er een doorgaande lijn in de ontwikkeling van mensen is.</p> <p>Inwoners krijgen - indien nodig - een passend aanbod volgens het principe van 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur.</p>
---	--

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Demografische, sociale ontwikkelingen en politieke ontwikkelingen zijn van invloed op de doelen en werkzaamheden binnen dit cluster. Door vergrijzing en ontgroening, en ook door digitalisering, individualisering en de verandering van de verzorgingsstaat zijn er andere behoeftes in het elkaar ontmoeten. Deze behoefte is steeds minder aan een locatie gebonden.</p> <p>Daarnaast is er een belangrijke politieke ontwikkeling in dit cluster met de decentralisatie en bezuinigingen naar de gemeentes op het sociale domein. Maar ook de wijziging van de zorgverzekeringswet en de wet langdurige zorg (verdwijnen verzorgingshuizen hebben invloed). Samen met de activiteiten en doelen in cluster 5, heeft dat veel invloed op het taakveld binnen dit cluster.</p>
------------------------------	--

<p>Ambities</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ieder mens neemt de regie op zijn eigen leven. Iedereen doet – vanuit zijn eigen kracht – naar vermogen (talent) mee en wordt hierbij ondersteund en gefaciliteerd. Wanneer nodig wordt geprikkeld via sancties; • Er is een doorgaande lijn in de ontwikkeling van mensen en de dienstverlening is afgestemd op de verschillende levensfasen en fasen in ontwikkeling; • Inwoners krijgen – indien nodig – een passend aanbod. Inwoners met complexe en zware problematiek zijn in beeld. Bij hulp of ondersteuning wordt er gestreefd naar een integrale aanpak (1 gezin, 1 plan en 1 regisseur) gericht op alle leefgebieden.
------------------------	--

	<p>Om dit te bereiken moeten we veranderingen in de maatschappij aanjagen en inbedden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • door meer preventief beleid naar minder en lichtere zorg, terugbrengen volume en kosten van 2^e lijns zorg • Bevorderen civil society: inwoners actief b.v. bewonerscoöperaties, samenwerking tussen vrijwilligersorganisaties/ sportverenigingen en sociale teams. • Innovatie en verandering bij aanbieders stimuleren, oa actieplan zorg economie (team fysiek), en via accountteam jeugd, contractbeheer Wmo etc • behoefte aan ouderenhuisvesting in beeld (beschut wonen, zorg initiatieven), en fysieke mogelijkheden tot mantelzorg (bestemmingsplan, bouwvergunning) (team fysiek resp. Vergunningverlening) • Goede zorg begint bij bereikbare en toegankelijke voorzieningen. Het doel is die goede zorg te bieden. Wij willen -indien mogelijk- individuele voorzieningen ombuigen naar algemene en/of collectieve voorzieningen. De focus ligt op het versterken van de eigen kracht en de sociale netwerken van onze inwoners. • Wij willen het patroon doorbreken dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven door ons te richten op de jeugd. • Met een gezonde leefstijl zijn veel gezondheidsproblemen te voorkomen. Met jeugd als speerpunt zetten we ons in op het voorkomen van overgewicht en het terugdringen van psychosociale problematiek bij middelbare scholieren, • Van mensen met een uitkering vragen we een (realistische maatschappelijke) tegenprestatie. • Wij ondersteunen inwoners in hun inkomen door middel van werk of uitkering <p>In het op te stellen transformatieplan concretiseren we deze ambities. Vervolgens zullen we ze via een monitor sociaal domein monitoren. De ambities betreffen grotendeels de werkzaamheden in de clusters 5 en 6. Maar ook (sociale) woning aanbod heeft een relatie met zelfstandigheid. Daarom is het onze ambitie de doelen vanuit dit cluster programmatisch (en breder dan alleen dit cluster) te organiseren.</p>
--	--

Doelen	Thema	Doel
	Transities	Adequate ondersteuning en dienstverlening. Doorontwikkeling en evaluatie sociale teams.
	Transformatie	Verandering in de maatschappij aanjagen en inbedden, van zorg naar ondersteuning.
	Armoede	Armoede in beeld krijgen en d.m.v. preventie voorkomen
	Gezonde leefstijl	Gezond oud worden; starten bij de jeugd
	Samenwerking/afstemming optimaliseren	Optimaliseren samenwerking CJG, veiligheid, politie, jongerenwerk en soc. teams. * sluitende aanpak i.h.k.v. preventie * aansluiting bij 3-hoeksoverleg
	Uitvoeringsorganisatie Participatiewet in werking	1 uitvoeringsorganisatie
	Aanbesteden jeugdhulp en Wmo	

	Afspraakbanen (banen voor mensen met beperking)	Taalstelling realiseren
	Landelijk: taakstelling om in de loop van de jaren in eigen organisatie hier ook aan bij te dragen	
	Doelgroepenbeleid ontwikkelen voor peuteropvang	Doorgaande ontwikkelingslijn
Monitoring	Op regionaal en landelijk niveau , maar ook vanuit de eigen gegevens wordt een totale set aan indicatoren ontwikkeld in een monitormodel. De informatie uit dit monitormodel betreft zowel verantwoordingsgegevens als sturingsgegevens en kan door zowel uitvoerende teams, management als bestuur worden gebruikt in hun rollen.	

Hoe	<p>Zorgen dat</p> <ul style="list-style-type: none"> • iedereen die dat nodig heeft een passend aanbod krijgt (vangnet). • inwoners-initiatieven ondersteunen, faciliteren, stimuleren, verbinden van formele en informele zorg/ hulpstructuren, waar nodig. • Intensiveren relatiebeheer/contractbeheer, sturen op output en outcome. <p>Wij gaan de nieuwe gemeentelijke taken in de proef-fase evalueren en duurzaam inbedden.</p>
------------	--

Cluster 7: gezonde leefomgeving

<p>10. Openbaar groen</p> <p>9. Riolering en waterhuishouding</p> <p>12. Reiniging</p> <p>11. Begraven</p> <p>17. Monumentenzorg en archeologie</p> <p>20. Milieu</p>		
---	---	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Wij zijn ons ervan bewust dat ook generaties na ons op deze aarde moeten kunnen leven en werken in een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Dat vraagt van ons dat wij maximaal inzetten op zaken als hergebruik (cradle-to-cradle) en zuinig omgaan met fossiele brandstoffen. We streven er naar daar waar de leefomgeving uit onbalans dreigt te raken, dat te herstellen.</p> <p>Een middel om inwoners bewust te maken van de hoeveelheid afval is het DIFTAR systeem. Op deze manier brengen we ook de hoeveelheid afval terug. Door afval te beschouwen als een grondstof voor nieuwe producten of energie kunnen we ook opbrengsten genereren. De inwoners plukken ook de vruchten van deze opbrengsten.</p> <p>We zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving. We laten inwonersinitiatieven die passen binnen de kaders leidend zijn.</p>
---	---

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Ontwikkelingen en technieken voor opwekking van duurzame energie volgen elkaar snel op. De provincie heeft een provinciale opgave als het gaat om opwekken van windenergie. Op dit moment is hiervoor geen zoekgebied binnen onze grenzen aangewezen.</p> <p>Ontwikkelingen in deze branche zijn vaak afhankelijk van subsidies. Bij het vrijgeven van subsidiemogelijkheden kan particuliere opwekking van zonne-energie zeer interessant worden. Momenteel bieden provincie en gemeente de mogelijkheid om middels een zogenaamde zonnelening hier tegen laag rentetarief geld bij de gemeente te lenen.</p>
------------------------------	---

<p>Ambities en doelen</p>	<p>Bij plannen en ontwikkelingen is steeds aandacht voor cultuurhistorisch erfgoed (monumentenzorg, monumentale bomen, archeologie en cultuurhistorie). Deze aspecten worden steeds meer in ruimtelijke plannen en procedures opgenomen. Alle eigenaren van cultuurhistorisch erfgoed krijgen gewenst advies bij ontwikkeling, inrichting, onderhoud en instandhouding van hun erfgoed.</p> <p>Activiteiten en initiatieven van dorpen of verenigingen op gebied van duurzaamheid (bv collectief zonnepanelen, woningverbetering, verminderen energieverbruik) stimuleren we. Waar mogelijk geven we een (financiële) startimpuls.</p> <p>De realisatie van een zonneveld ten zuiden van Vriezerbrug, waarbij burgers</p>
----------------------------------	---

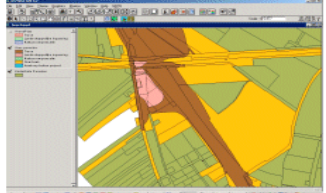

	<p>kunnen profiteren van zonne-energie, is nabij. We zitten in de afrondende fase van gespreken en binnenkort kan worden overgegaan tot het indienen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning. Ook bij de luchthaven naderen we de fase dat er tot uitvoering en realisatie van een zonne-akker kan worden overgegaan. Dit gebeurt daar een twee fasen. Eerst wordt het midden terrein ontwikkelt en later ‘de randen’ van het gebied. Vooral bij dat laatste is zorgvuldigheid in het ontwerp geboden. De opbrengsten komen ten gunste van GAE.</p> <p>Recentelijk hebben we het virtuele energieloket, samen met andere partners in het speelveld, geopend.</p> <p>Dorpen, verenigingen en wijken betrekken we ook bij het groenonderhoud. Daarbij blijft ons streven om de openbare ruimte op een efficiënte manier op het gewenste BOR-niveau te onderhouden, conform de afspraken met de raad én met een blijvende waardering door onze inwoners.</p> <p>De komende jaren staan we voor de realisatie van grote investeringen ten behoeve van het waterbeheer en de riolering. Daarbij blijft het uitgangspunt een sober en doelmatig beheer.</p> <p>We werken de opbrengsten vanuit “Deel je afval idee” verder uit, waarmee een grotere bewustwording van de waarde van afval kan worden bewerkstelligd.</p> <p>Het beleid om duurzaam te kunnen begraven is in de afgelopen jaren vastgesteld. De nadere uitwerking hiervan vindt de komende jaren plaats.</p> <p>Het op efficiënte manier op orde houden van de niveaus openbare ruimte en blijvende waardering hiervan door onze inwoners.</p> <p>Het realiseren van grote investeringen in waterbeheer en riolering, waarbij sober en doelmatig beheer in stand wordt gehouden.</p>
--	---

Doelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Thema</th> <th>Doelen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Riolering</td> <td>Doelmatig en sober beheer tegen zo laag mogelijke kosten, om de rioolretributie voor de burgers op een laag niveau te houden</td> </tr> <tr> <td>Groenonderhoud</td> <td>Onderhoudsniveau op basisniveau en vergroten van biodiversiteit Het doel is het behouden van het onderhoudsniveau op openbaar groen op BOR niveau 6, waarbij er gekeken wordt naar een optimale mechanisatie en minimale inzet van menskracht</td> </tr> <tr> <td>Begraven</td> <td>Kostendekkende tarieven</td> </tr> <tr> <td>Reiniging</td> <td>Efficiënt en milieubewust door het verder scheiden van afvalstromen.</td> </tr> <tr> <td>Duurzaamheid</td> <td>Inzet op duurzaamheidsactiviteiten in de dorpen. We geven zelf het goede voorbeeld in en om onze eigen gebouwen, met bv zonnepanelen. Het komende jaar ronden we onze Duurzaamheidsvisie Dorp van de toekomst af.</td> </tr> </tbody> </table>	Thema	Doelen	Riolering	Doelmatig en sober beheer tegen zo laag mogelijke kosten, om de rioolretributie voor de burgers op een laag niveau te houden	Groenonderhoud	Onderhoudsniveau op basisniveau en vergroten van biodiversiteit Het doel is het behouden van het onderhoudsniveau op openbaar groen op BOR niveau 6, waarbij er gekeken wordt naar een optimale mechanisatie en minimale inzet van menskracht	Begraven	Kostendekkende tarieven	Reiniging	Efficiënt en milieubewust door het verder scheiden van afvalstromen.	Duurzaamheid	Inzet op duurzaamheidsactiviteiten in de dorpen. We geven zelf het goede voorbeeld in en om onze eigen gebouwen, met bv zonnepanelen. Het komende jaar ronden we onze Duurzaamheidsvisie Dorp van de toekomst af.
	Thema	Doelen											
	Riolering	Doelmatig en sober beheer tegen zo laag mogelijke kosten, om de rioolretributie voor de burgers op een laag niveau te houden											
	Groenonderhoud	Onderhoudsniveau op basisniveau en vergroten van biodiversiteit Het doel is het behouden van het onderhoudsniveau op openbaar groen op BOR niveau 6, waarbij er gekeken wordt naar een optimale mechanisatie en minimale inzet van menskracht											
	Begraven	Kostendekkende tarieven											
	Reiniging	Efficiënt en milieubewust door het verder scheiden van afvalstromen.											
	Duurzaamheid	Inzet op duurzaamheidsactiviteiten in de dorpen. We geven zelf het goede voorbeeld in en om onze eigen gebouwen, met bv zonnepanelen. Het komende jaar ronden we onze Duurzaamheidsvisie Dorp van de toekomst af.											

		Op Vriezerbrug-zuid richten we ons op ontwikkelingen die realiseer- en uitvoerbaar zijn.
--	--	--

Hoe?	<ul style="list-style-type: none"> • Eigen verantwoordelijkheid in de uitvoering van werkzaamheden per buurt of wijk. • We willen onderzoeken op welke wijze de inzameling van groen afval efficiënter kan worden georganiseerd. • Door aanpassingen in de tariefstellingen willen we de opbrengsten van de GFT-afvalinzameling verbeteren. Hiermee zetten we een weer een stapje in lijn met de maatregelen die voortkomen uit 'Deel je afval idee'. • Met het gereedkomen van de structuurvisies op gebied van Archeologie en Cultureel erfgoed, hebben we het waardevol erfgoed geborgd in plannen. Bij nieuwe initiatieven zullen we er op toezien dat op de afgesproken wijze wordt omgegaan met het erfgoed. Dit vanuit een coöperatieve houding. • Daar waar dit effectief en efficiënt kan worden gerealiseerd zoeken wij naar vormen van samenwerking in de wijken en met (georganiseerde) gebruikers in de eigen leefomgeving. Ook proberen we met de werkzaamheden in de openbare ruimte bij te dragen aan de sociale doelstellingen van de gemeente. Hiervoor gaan we nader uitwerken hoe de samenwerking met Alescon kan worden geoptimaliseerd. • Door onder andere iedere inwoner bewuster te maken van de waarde van ons afval, ontstaat er ruimte om nader te differentiëren in kostprijzen van afvalstromen. De differentiatie zal weer een positief effect hebben op het scheidingsgedrag wat weer een meerwaarde is voor het milieu. • We willen invulling geven aan het hergebruik van opgezegde graven en daarbij blijven we streven naar een evenwicht in de kosten en baten. • Onderhoudsniveau kan op sommige plekken worden versoerd, omdat bij het verhogen van de efficiency, we ook zullen zoeken naar een verdere differentiatie in het onderhoudsniveau.
-------------	---

Cluster 8: Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

<p>14. Grondbedrijf</p> <p>15. Ruimtelijke ontwikkeling</p> <p>16. Volkshuisvesting en stedelijke vernieuwing</p> <p>35. Maatschappelijk vastgoed</p>			
---	---	--	---

Inleiding en maatschappelijke opgaven

De dynamiek en initiatieven binnen de grotere en kleinere kernen die van belang zijn voor de lokale identiteit, saamhorigheid en leefbaarheid mogen met mogelijke teruggang van voorzieningen niet verloren gaan. We vinden dat leegstand en lege plekken en verpaupering in kernen en dorpen moeten verminderen. We zetten ons in voor het voorkomen en bestrijden van leegstand en verloedering in de dorpskernen. Bij het maken van plannen verdienen hergebruik, inbreiding en verbouw aandacht naast nieuwbouw.

Het is ons doel om met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen, rolbewust, tot reële en haalbare plannen te komen. Bereikbare en betaalbare voorzieningen op gebied van onderwijs, winkels, sport en cultuur (vrije tijdsbesteding) voor alle inwoners.

Goede woonvoorzieningen die aansluiten bij veranderende woonbehoeften. De autonome bevolkingsgroei van Tynaarlo daalt. Daarom is het van belang om met de geplande woningbouw erg goed op de behoefte aan te sluiten (prijs, ligging, nabijheid voorzieningen etc.). Tynaarlo heeft ruimtelijk gezien een ideale ligging. Het combineert de stadsvoorzieningen van Groningen en Assen met een prachtige woonomgeving. De behoefte aan woningen in onze gemeente is door de jaren heen veranderd en verschilt sterk. We moeten rekening houden met ontgroening en vergrijzing en met maatwerk moet aan de vraag worden voldaan.

We zorgen dat ons maatschappelijk vastgoed zo optimaal mogelijk wordt benut. Het hebben en houden van een voorziening die bijdraagt aan de leefbaarheid en saamhorigheid vinden we belangrijk. Dit alles binnen de kaders van betaalbaarheid, rechtmatigheid en duurzame investeringsmogelijkheden. Het investeren in vastgoed is voor ons geen doel op zich. Het zijn de activiteiten en mensen die we ondersteunen.

Het omliggend landschap is van grote schoonheid en is een kernkwaliteit voor ons als woongemeente. We willen op doelmatige wijze dit landschap, samen met betrokkenen, in stand houden en waar nodig en mogelijk herstellen. We hebben aandacht voor biodiversiteit en andere projecten die het landschap versterken en minimaal in stand houden. Een vitaal platteland is van belang voor de leefbaarheid. Totstandkoming van initiatieven op dat gebied stimuleren en ondersteunen we waar mogelijk.

We zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving. We laten inwonersinitiatieven die passen binnen onze kaders leidend zijn en hebben daarover een positieve houding om activiteiten mogelijk te maken.

Ontwikkelingen

Het inwoneraantal schommelt de laatste maanden tussen de 32.400 en 32.600. De natuurlijke aanwas (geboorte – sterfte) is licht negatief. De schommelingen ontstaan door een wisselend migratiesaldo. De groei van de bevolking blijft in Tynaarlo iets achter op het landelijk gemiddelde.

In afwijking van een opgaande trends is het aantal huishoudens in 2014 gedaald. Opvallend is dat dit plaats vindt over de gehele linie van de gemeente (kleinere dorpen en grotere kernen). Uitzonderingen zijn Eelde en Eelderwolde. De trend van de afgelopen 10 jaar was een stijging die vooral veroorzaakt is door de groei van aantal huishoudens in Eelderwolde.

De demografische druk is de verhouding tussen het aantal 0-19 jarigen en het aantal 65+ers ten opzichte van het aantal mensen tussen de 20-65 jaar. Met name de grijze druk is in Tynaarlo hoger dan gemiddeld. De vergrijzing neemt daarmee de komende jaren toe.

Tynaarlo ligt tussen Assen en Groningen in. De prognoses is dat stedelijke gebieden meer groei vertonen ten koste van niet stedelijke gebieden. In dat kader is de verwachte ontwikkeling van vooral Groningen, gezien de ligging van de gemeente Tynaarlo relevant om te volgen.

De crisis op de woningmarkt van de afgelopen jaren lijkt langzamerhand ten einde te zijn gekomen. Landelijk zien diverse instellingen zoals de NVM en Rabobank stijgingen van het aantal transacties op de woningmarkt. De signalen naar de komende jaren zijn voorzichtig optimistisch waarbij geen terugkeer van de 'oude tijden – periode 2000-2008 – wordt voorzien. Wel mag voorzichtig uitgegaan worden van een blijvend herstel van de woningmarkt.

Het aantal aangeboden woningen op de woningmarkt zit op het niveau van 2010 (ca 400). Vorig jaar waren dat er nog ruim 100 meer.

De lage hypotheekrente is in combinatie met de nog steeds relatief lage koopprijzen, het sterk verbeterde vertrouwen en stijgende huurprijzen buitengewoon gunstig voor de koopmarkt.

De actualisatie van de structuurvisie Ruimte uit 2006 zal in 2016 worden afgerond. We houden rekening met nieuwe trends en ontwikkelingen in de nieuwe visie die de afgelopen 10 jaar van invloed zijn geweest op de Ruimtelijke Ordening. Ook een eventuele aanpassing van de in 2013 vastgestelde Woonvisie nemen we daarin in mee. Verzoeken vanuit marktpartijen of grondeigenaren beoordelen we op uitvoerbaarheid en realiteit. Zo wordt een 'lege plekken onderzoek' onderdeel van de structuurvisie. Onderzocht wordt, op grond van reële behoefte of er op open en lege plekken in bv de lintbebouwing in onze gemeente plaats en ruimte is voor nieuwbouw. Met een op te stellen ruimtelijk kader willen we dit faciliteren. Zo realiseren we in 2016 een geheel up-to-date Ruimtelijk beleid.

Ambities

Onze uitbreidingslocaties zoals Groote Veen en Ter Borch blijven we ontwikkelen. De interesse in en rondom de uitgifte van kavels neemt toe. We zijn in afwachting van de keuze van de ontwikkelaar over het gebied op het voormalige PBH voorterrein, zodat ook het woonaanbod in Zuidlaren binnenkort kan worden vergroot.

We stemmen bouwontwikkeling af op de woningvraag, demografische ontwikkeling en de marktontwikkeling. In samenspraak met inwoners en ondernemers komen we tot een goede invulling van een aantrekkelijk straatbeeld. Wij zetten ons rolbewust in voor het voorkomen en bestrijden van leegstand en verloedering, vooral in de centra van onze hoofdkernen.

We investeren in het gebied rondom de luchthaven. Dat doen we samen met marktpartijen, provincie, GAE en Hanze Hogeschool Groningen. Ruimtelijk gezien is deze ontwikkeling kwalitatief gezien gewenst. Hiervoor hebben we in 2014 een Ontwikkelvisie opgesteld. In 2015 zijn we overgaan tot concrete planuitvoering. Daarbij is onze rol vooral stimulerend en faciliterend aan initiatieven van derden, deze lijn zetten we de komende jaren door. Een iconische zonne-akker is in ontwikkeling, een living lab is geopend, de gebruiksmogelijkheden van de Rijks Luchtvaart School worden onderzocht. Daarnaast wordt er op het terrein van de luchthaven een safety-centre opgericht. UMCG ambulancezorg, de Traumaheli, maar bovenal de luchthavenbrandweer worden hier gehuisvest. Flora Holland is in gesprek met betrokkenen om te onderzoeken of de realisatie van een regionaal distributieknooppunt realiseerbaar is. Daarnaast wordt ook het bestemmingsplan en de ontwikkeling van het voorterrein van de luchthaven geactualiseerd. Alle activiteiten zijn erop gericht om *reuring* in het gebied te creëren en daarmee de economische activiteit in het gebied te vergroten.

Binnen het taakveld Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving voeren we veel reguliere werkzaamheden uit. We streven zowel in- als extern naar optimale dienstverlening op gebied van vergunningverlening. Het accent van de vergunningverlening en het bouwtoezicht richt zich vooral op (brand-)veiligheid en gezondheid. Onze werkwijze is er tevens op gericht dat we daar waar de verantwoordelijkheid bij de burger kan worden gelegd, we dat ook doen. We beoordelen handhavings- en planschadeverzoeken. Op basis van niet geprognosticeerde aantallen kunnen we ook in 2016 handhaving- en planschadeverzoeken tegemoet zien. Waarbij we hier ook zoveel mogelijk verantwoordelijkheid bij de aanvragers en overtreders neerleggen.

We houden op doelmatige het landschap, samen met betrokken partners, in stand houden en waar nodig en mogelijk herstellen. We hebben aandacht voor biodiversiteit en andere projecten die het landschap versterken en minimaal de huidige kwaliteit in stand houden. Een vitaal platteland is van belang voor de leefbaarheid. Totstandkoming van initiatieven op dat gebied stimuleren en ondersteunen we waar mogelijk.

We borgen de kwaliteiten van het landschap in ruimtelijke plannen doordat op concreet planniveau nadrukkelijk na- en meegedacht wordt over de stedenbouwkundige, economische, cultuurhistorische en landschappelijke elementen. Aan de voorkant ontwikkelen we samen met initiatiefnemers die aan de kaders van deze uitgangspunten voldoen.

We borgen de be- en onbebouwde omgeving doordat beschikt kan worden over vastgestelde en actuele bestemmingsplannen die burgers en bedrijven rechtszekerheid en ontwikkelmogelijkheden bieden.

We blijven ruimte voor ruimte regeling stimuleren en waar mogelijk ondersteunen.

	<p>We zijn in gesprek met de twee woningcorporaties in de gemeente om te komen tot nieuwe woningbouwafspraken. Daarbij zetten we in op inbreiding voor uitbreiding en stimuleren we de corporaties tot het ontwikkelen van projecten in onze centra. Waar mogelijk faciliteren we de corporaties om te stimuleren dat projecten in ontwikkeling worden genomen bv door het opstellen van bestemmingsplannen. We bewaken dat er voldoende aanbod is en blijft voor de sociaal maatschappelijke doelgroep van de corporaties.</p> <p>De eerste stap om te komen tot invulling van het (begrotings-) programma maatschappelijk vastgoed is grotendeels gezet. Wij verwachten binnenkort de inventarisatie vastgoed af te ronden. Daarmee hebben wij een compleet beeld van ons vastgoed en de (gebruiks)afspraken die daarbij horen.</p> <p>In de inventarisatie wordt ook een vertaalslag gemaakt naar de functies (sport, welzijn, onderwijs enz.) welke in een gebouw zijn ondergebracht. Daarmee hebben we per functie inzichtelijk 'hoe duur' een vastgoedobject is. En daarmee hebben we ook inzichtelijk welke bijdrage we indirect leveren aan een maatschappelijke activiteit die in een dergelijk object is ondergebracht. Zodat straks het sturen vanuit het begrotingsprogramma op verschillende functies makkelijker te realiseren is.</p> <p>Dit vormt de opstap om in de begroting van 2017 een compleet ingevuld begrotingsprogramma maatschappelijk vastgoed aan uw raad aan te kunnen bieden.</p> <p>Het "sturen" zal mogelijk een andere, proactieve manier van werken vragen. Op basis van de stand van zaken van onze vastgoedinventarisatie verwachten wij tevens dat er nog een kwaliteitsslag op het gebied van "contractbeheer" moet worden gemaakt.</p>
--	--

<p>Hoe?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren actief gesprekken met corporaties. • Het realiseren van een compleet begrotingsprogramma maatschappelijk vastgoed voor het begrotingsjaar 2017 • Wij richten ons voor de centra in de kernen Vries en Eelde primair op de gemeentelijke taak te zorgen voor een goed functionerend openbaar gebied • We geven uitvoering aan en ondersteunen projecten die de kwaliteit van het landschap behouden of versterken. Met het beschikbare budget gaan we in 2015 t/m 2018 circa 2 projecten per jaar uitvoeren. • Opstellen van de structuurvisie Ruimte • In het kader van woningbouw onderzoek naar zogenaamde 'open plekken'
--------------------	--

Cluster 9: Financiering

<p>7. Algemene middelen</p> <p>2. Budgetcyclus</p>			
--	---	--	---

<p>Inleiding en maatschappelijke opgaven</p>	<p>Vanuit de begroting 2015 is de opdracht geformuleerd om de begroting in meerjarig perspectief materieel sluitend te krijgen. Dit lukt vanaf 2017 wanneer de ombuigingen voor een groot deel gerealiseerd zijn.</p> <p>Om ons werk in een financieel onzekere tijd goed uit te kunnen voeren is een helder en transparant financieel beleid een voorwaarde. Daarnaast komt er geen nieuw beleid zonder financiële dekking. De structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Ook zal het weerstandvermogen voldoende zijn om risico's adequaat af te kunnen dekken.</p>
---	---

<p>Ontwikkelingen</p>	<p>2016 en de jaren daarna staan in het teken van de wijzigingen Besluit Begroting en Verantwoording. Doel is om de gemeentebegroting begrijpelijker te maken. Daarnaast hebben wij als gemeente te maken met de invoering van de Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen (VPB) per 01-01-2016. Wij moeten vanaf die datum belasting betalen over de winst die wij maken voor commerciële activiteiten. Activiteiten die wij als gemeente uitvoeren en die ook door de markt uitgevoerd kan worden wordt gelijkgeschakeld. De invoering van de VpB is een uitkomst van Europese regelgeving.</p>
------------------------------	---

<p>Ambities</p>	<p>Om de begroting voor het meerjarig perspectief reëel sluitend te krijgen is een pakket aan bezuinigen/ombuigingen afgesproken tot en met 2018. De hoogte van de ombuiging loopt op tot € 4.000.000 in 2018. Nieuw beleid zal steeds getoetst worden aan de financiële criteria</p>
------------------------	---

<i>Doelen</i>	Thema	Doel
	Heffingen en belastingen	Ozb stijgt maximaal 2% Kostendekkende dienstverlening en kostendekkende leges en heffingen
	Transparante en heldere verslaglegging.	Nota's helder, duidelijk en transparant, gewaardeerd door de gemeenteraad Duidelijk leesbare stukken P&C (van perspectievennota – jaarrekening); gewaardeerd door de gemeenteraad Transparante afweging van welke middelen voor welke doelen nodig zijn
	Huishoudboekje op orde	In 2018 : weerstandscapaciteit minimaal 100% In 2018: reëel sluitende begroting in meerjarig perspectief
	Adequate administratie	Goedkeurende accountantsverklaring

<i>Hoe?</i>	
	<p>Naast de reguliere aandacht voor een gezonde financiële positie zullen we, rekening houdende met de ontwikkelingen die genoemd zijn extra aandacht besteden aan</p> <ul style="list-style-type: none"> • VpB, aparte administratie inrichten om op die manier de aangifte van de vennootschapsbelasting te kunnen doen. Daarnaast inzichtelijk hebben welke bedrijfsactiviteiten wij hebben waar winst wordt gemaakt en/of die ook de markt gedaan kan worden. • BBV, voor 2016 monitoren welke richtlijnen er worden opgesteld ten aanzien van de wijzigingen in de BBV. Zodra concreet duidelijk wordt welke consequenties dit voor Tynaarlo betekend dat oppakken. • Beleid schrijven hoe we omgaan met de (gevolgen van de) wijzigingen en ontwikkelingen van de Algemene Uitkering.

5. Financieel totaaloverzicht

In deze perspectievennota worden op verschillende plaatsen financiële uitwerkingen voorgelegd. In onderstaande tabel is het totaaloverzicht van de financiële voorstellen opgenomen zoals deze in de perspectievennota zijn opgenomen. Het startpunt hierbij is de begroting 2015, vastgesteld door de raad op 11 november 2014.

Ongewijzigd beleid (hoofdstuk 7)		2016	2017	2018	2019
1	Begrotingsresultaat (begroting 2015)	-537.780	582.774	1.414.938	1.555.775
2	Effect voorjaarsbrief 2015 (incl jaarrek '14)	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Effecten meicirculaire 2015					
3	* ontwikkeling access	0	-314.425	-278.491	-223.510
	* uitkeringsbasis en maatstaven	301.848	326.745	383.452	477.045
	* groot onderhoud - herverdeeffecten	435.825	479.125	462.506	450.510
	* suppletie herverdeeffecten	-74.118	0	-28.881	-13.946
	* taakmutaties	-8.505	-8.758	-8.719	-9.939
4	* Overheveling DU CJG naar AU	-669.357	-669.357	-669.357	-669.357
	* Budget CJG binnen AU	641.335	640.089	635.286	636.703
	Totaal effecten meicirculaire	627.028	453.419	495.796	647.506
<i>Mutaties m.b.t. sociaal domein</i>					
5	* Integratieuitkering WMO	72.232	162.598	162.598	162.598
	* Verlaging budget huishoudelijke hulp	-72.232	-162.598	-162.598	-162.598
6	* Decentralisatie jeugdzorg	-859.597	-1.095.887	-1.077.788	-1.070.577
	* Kosten decentralisatie jeugdzorg	859.597	1.095.887	1.077.788	1.070.577
7	* Decentralisatie AWBZ naar WMO	279.918	426.046	303.373	264.514
	* Kosten decentralisatie AWBZ naar WMO	-279.918	-426.046	-303.373	-264.514
8	* Toelage huishoudelijke hulp	346.357			
	* Kosten toelage huishoudelijke hulp	-346.357			
9	* Decentralisatie participatiewet	53.859	82.669	108.208	103.411
	* Kosten decentralisatie participatiewet	-53.859	-82.669	-108.208	-103.411
10	Bijstellen raming bouwleges	-110.000	-110.000	-110.000	-110.000
	Begrotingsresultaat (tussentelling)	-90.752	856.193	1.730.734	2.023.281
Nieuw beleid (hoofdstuk 9)					
11	Uitbreiding capaciteit OOV	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
	Begrotingsresultaat (tussentelling)	-125.752	821.193	1.695.734	1.988.281
Uitwerking thema's bij begroting 2016					
12	Decentralisaties sociaal domein	PM	PM	PM	PM
13	Integraal accommodatiebeleid	PM	PM	PM	PM
14	Onderhoud en beheer openbare ruimte	PM	PM	PM	PM
15	Slagvaardige en flexibele organisatie	PM	PM	PM	PM
16	Missie/visie	PM	PM	PM	PM
17	Centrumplan Eelde (t.l.v. Argi)	0	0	0	0
	Begrotingsresultaat	-125.752	821.193	1.695.734	1.988.281

Hoewel de begroting in meerjarig perspectief weer positief lijkt uit te komen, zijn wij er nog niet gerust op dat de problematiek rondom de majeure thema's hiermee eenvoudig kan worden opgelost. Zoals aangegeven zullen wij u bij de begroting nader informeren.

6.1 Uitgangspunten

We schrijven de begroting 2016 - 2019 op basis van de uitgangspunten die er zijn voor bestaand beleid en die in deze perspectievennota zijn opgenomen.

- Incidentele meevallers en ook tegenvallers die gedurende het jaar kunnen ontstaan -en die geen directe bestemming hebben- voegen we toe, of onttrekken we aan de Algemene Reserve Grote Investerings (ARGI).
- Geen nieuw beleid zonder financiële dekking, waarbij structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- De prijsindex 2016 voor kosten, overgedragen budgetten en voor subsidies aan derden stellen we vast op 0,80%. Voor 2017, 2018 en 2019 hanteren we een percentage van 0,50%. Deze percentages zijn conform de prijsindex die door het rijk in de meicirculaire 2015 zijn opgenomen. In de begroting 2015 is voor boekjaar 2016 uitgegaan van een prijsindex van 0,75%. De stijging naar 0,80% heeft een negatief effect op het begrotingsresultaat.
- We hanteren een trendmatige verhoging van de OZB met 2%.
- Ten aanzien van mutaties in de algemene uitkering worden alleen mutaties in decentralisatie- en integratie-uitkeringen budgettair neutraal verwerkt. Hierbij wordt de uitkering taakstellend voor de taak opgenomen. Voor overige wijzigingen in de algemene uitkering die het gevolg zijn van taakmutaties geldt dat deze als mutatie van de algemene uitkering (algemene dekkingsmiddelen) worden opgenomen.
- *Samen trap op – samen trap af*
We hebben te maken met kortingen op het gemeentefonds. In de begroting 2015 is besloten om op de budgetten van de gemeenschappelijke regelingen een korting toe te passen. Deze kortingen moeten bestuurlijk worden afgestemd en zijn daarom opgenomen als ombuigingsvoorstel. De realisatie van deze kortingen worden gevolgd in de paragraaf 'Taakstellingen'.
- We gaan uit van een compensabiliteit van 96,4%. Dit is gelijk aan het uitgangspunt dat we hebben gehanteerd bij de begroting 2015.
- Er is sprake van structureel en reëel begrotingsevenwicht, conform de eisen die door de toezichthouder aan de (meerjaren)begroting worden gesteld.
- De reservepositie moet ons voldoende weerstandsvermogen garanderen en aan het einde van de huidige bestuursperiode voldoende ruimte bieden aan een nieuw bestuur om keuzes te maken.
- De verwachte baten die als gevolg van de transitie in het sociale domein naar gemeenten toekomen (in het kader van Participatiewet, Jeugdzorg en Begeleiding) zijn vanaf 2015 opgenomen in de begroting. Hierbij is als uitgangspunt gehanteerd dat de lasten taakstellend op datzelfde niveau zijn opgenomen. Dat wil zeggen dat we de financiële effecten budgettair neutraal opgenomen hebben in de begrotingen vanaf 2015.
Op dit moment is het nog niet mogelijk een reële raming van de lasten als gevolg van de decentralisaties voor 2016 en verder te geven. Wij verwachten deze reële raming wel te kunnen geven in de begroting 2016. Daarnaast hanteren we als uitgangspunt dat de decentralisaties in meerjarig perspectief budgettair neutraal zijn.
- Voor Onderhoud en beheer openbare ruimte stellen we, als vervolg op het rapport van de Rekenkamer Tynaarlo voor om een extern onderzoek uit te voeren waaruit naar voren moet komen welke investeringen en welk (structureel) onderhoud nodig zijn bij verschillende

kwaliteitsniveaus voor het beheer in de openbare ruimte. De begroting 2016 stellen wij nu op, op basis van de beschikbare middelen die in de begroting 2016 zijn opgenomen voor beheer openbare ruimte in de clusters 2 en 7.

- Op 30 juni worden de nieuwe kaders voor het accommodatiebeleid vastgesteld. Daarnaast worden ook (aanzet tot) scenario's aan de raad voorgelegd. Daarna zijn gemeente en participanten (gezamenlijk) aan zet om de verschillende scenario's uit te werken. Wij stellen de begroting 2016 op met de op dit moment beschikbare structurele bedragen die al in de begroting zijn opgenomen.
- We hanteren de in paragraaf 5.2 genoemde indexeringen.

6.2 Indexeringen

We stellen de meerjarenbegroting op basis van de huidige inzichten en verwachtingen en aannames voor de komende jaren op. De belangrijkste indexeringen en uitgangspunten voor de meerjarenbegroting sommen we hieronder op. In de eerste kolom staat aangegeven wat de indexatie in de begroting 2015 is geweest, in de kolommen daarna wordt aangegeven welke indices tot en met 2019 worden voorgesteld.

NB: onderstaande tabel is al aangepast!

	Opgenomen in Begroting 2015	2016	2017	2018	2019
Prijsindex	0,75%	0,80%	0,50%	0,50%	0,50%
Loonkosten (CAO, structureel)	1% + € 50 per maand/fte	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Interne rente	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Rente lang geld op te nemen	3,50%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente kort geld op te nemen	2%	1%	1%	1%	1%
Rente kort geld uit te zetten	1%	0%	0%	0%	0%

Inflatie en prijsindexen reguliere lasten gemeente

Met ingang van de begroting 2015 wordt voor wat betreft de prijsindex aangesloten bij de percentages die door het rijk in de meest recente circulaire zijn opgenomen. Dit houdt in dat wij in bovenstaande tabel de percentages uit de meicirculaire van het rijk hebben overgenomen. Het percentage voor 2016 wijkt 0,05% af van het percentage dat is gehanteerd bij het opstellen van de begroting 2015.

Bij het opstellen van de begroting 2016 gebruiken we de percentages die het rijk in de septembercirculaire publiceert. Dit houdt in dat wanneer de percentages in de septembercirculaire hoger zijn dan in de meicirculaire een negatieve bijstelling van de begroting volgt.

Personeelskosten

De cao loopt eind 2015 af. Er zal onderhandeld worden over een nieuwe cao met waarschijnlijk salarisaanpassingen. Vanuit de VNG wordt geadviseerd bij het opstellen van de begroting rekening te houden met een stijging van de pensioenpremies. Gelet op algemene ontwikkelingen stellen we voor uit te gaan van een stijging van 1,5%.

Renteontwikkelingen en treasury

** Interne rente*

De omslagrente (gewogen gemiddelde rente op in- en externe financieringsmiddelen) is berekend op ongeveer 3%. Rekening houdend met een risico-opslag wordt voorgesteld de interne rente te handhaven op 3,5%. Deze interne rente geldt voor de kapitaallasten, boekwaarde grondexploitaties en eigen financieringsmiddelen.

**Rente vast geld op te nemen*

In de begroting 2015 was de 'rente vast geld op te nemen' gelijk gesteld aan de interne rente, namelijk 3,5%. Voorgesteld wordt dit percentage te verlagen naar 2%. Als reden geldt dat wij te maken hebben met een daling van de rentetarieven. Wel wordt rekening gehouden met een risico-opslag, zodat fluctuaties in de rentetarieven niet direct van invloed zijn op het resultaat van de gemeente

**Rente kort geld op te nemen*

In de begroting 2015 is voor de 'rente kort geld op te nemen' een percentage van 2% gehanteerd. Op basis van de inzichten en verwachtingen in de renteontwikkeling stellen we voor de komende jaren een verlaging van dit percentage naar 1% voor. Reden hiervoor is een daling van de rentetarieven. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe wordt wel rekening gehouden met een risico-opslag. .

** Rente kort geld uit te zetten*

In de begroting 2015 was hiervoor een percentage van 1% gehanteerd. Het uitzetten van kort geld komt eigenlijk niet meer voor sinds de invoering van het schatkistbankieren. Over middelen die wij aanhouden in de 'schatkist' wordt nagenoeg geen rente ontvangen. Daarom wordt voorgesteld het percentage te verlagen naar 0%.

Voorstel:

Vaststellen van de financiële uitgangspunten voor het opstellen van de (meer)jarenbegroting 2016 - 2019

7. Financiële uitkomsten bij ongewijzigd beleid

7.1 Toevoeging jaarschijf 2019

In de begroting 2016 zullen wij -conform de wettelijke regels- de jaarschijven 2017, 2018 en 2019 opnemen. Bij het toevoegen van de jaarschijf 2019 hebben we in het begrotingsresultaat rekening gehouden met de ontwikkeling van de uitkeringsfactor in het gemeentefonds.

7.2 Begroting 2016-2019

Startpunt van onderstaand overzicht is het resultaat uit de meerjarenbegroting 2015-2017. Vervolgens hebben we hierin de besluiten die nadien zijn genomen, de invloeden van de jaarrekening 2014, de voorjaarsnota 2015 en de mutaties in de Algemene uitkering (meicirculaire 2015) opgenomen. Rekening houdend met de laatste ontwikkelingen van met name de algemene uitkering is er sprake van een positieve ontwikkeling van het begrotingsresultaat. 2016 sluit met een saldo van ruim € 90.000 negatief, met vanaf 2017 een positief begrotingsresultaat oplopend naar een positief resultaat in 2019 van ruim € 2 miljoen.

	2016	2017	2018	2019
1 Begrotingsresultaat	-537.780	582.774	1.414.938	1.555.775
2 Effect voorjaarsbrief 2015 (incl jaarrek '14)	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Effecten meicirculaire 2015				
3 * ontwikkeling access	0	-314.425	-278.491	-223.510
* uitkeringsbasis en maatstaven	301.848	326.745	383.452	477.045
* groot onderhoud - herverdeeffecten	435.825	479.125	462.506	450.510
* suppletie herverdeeffecten	-74.118	0	-28.881	-13.946
* taakmutaties	-8.505	-8.758	-8.719	-9.939
4 * Overheveling DU CJG naar AU	-669.357	-669.357	-669.357	-669.357
* Budget CJG binnen AU	641.335	640.089	635.286	636.703
Totaal effecten meicirculaire	627.028	453.419	495.796	647.506
<i>Mutaties m.b.t. sociaal domein</i>				
5 * Integratieuitkering WMO	72.232	162.598	162.598	162.598
* Verlaging budget huishoudelijke hulp	-72.232	-162.598	-162.598	-162.598
6 * Decentralisatie jeugdzorg	-859.597	-1.095.887	-1.077.788	-1.070.577
* Kosten decentralisatie jeugdzorg	859.597	1.095.887	1.077.788	1.070.577
7 * Decentralisatie AWBZ naar WMO	279.918	426.046	303.373	264.514
* Kosten decentralisatie AWBZ naar WMO	-279.918	-426.046	-303.373	-264.514
8 * Toelage huishoudelijke hulp	346.357			
* Kosten toelage huishoudelijke hulp	-346.357			
9 * Decentralisatie participatiewet	53.859	82.669	108.208	103.411
* Kosten decentralisatie participatiewet	-53.859	-82.669	-108.208	-103.411
10 Bijstellen raming bouwleges	-110.000	-110.000	-110.000	-110.000
Nieuw begrotingsresultaat	-90.752	856.193	1.730.734	2.023.281

Toelichting op de voornoemde onderdelen:

1. In de begroting 2015 – 2018 is sprake van een begrotingsresultaat van € 1.414.938 in 2018. Dit resultaat hebben we doorgetrokken naar de jaarschijf 2019. Hierin is het effect van de ombuigingen zoals deze in de begroting 2015 zijn opgenomen ook verwerkt. Over de realisatie van de ombuigingen wordt gerapporteerd in het hoofdstuk 'Ombuigingen'.
2. Uit de voorjaarsbrief 2015 blijkt een structureel negatief effect van €70.000. Dit nemen we mee in de begroting 2016 en verder.
3. Op basis van de meicirculaire 2015 verwachten we voor 2016 en verder een positieve bijstelling van de algemene uitkering. Het accres voor 2016 is positief en corrigeert het negatieve effect van het negatieve accres 2015. Vanaf 2017 is er sprake van een negatief accres.
Er is sprake van een positieve ontwikkeling als gevolg van mutaties in de uitkeringsbasis en maatstaven. Van invloed hierop zijn onder meer een toename van het aantal bedrijfsvestigingen, omdat ZZP-ers hierin ook worden meegenomen, uitbreidingen van het bebouwd grondgebied en toename leerlingen in het voortgezet onderwijs.
De herverdeling van het gemeentefonds heeft voor Tynaarlo een positief effect. Het verdeelstel voor de (sub)clusters Brandweer en rampenbestrijding, Werk en inkomen, Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSW) en onderwijshuisvesting is aangepast. De wijzigingen als gevolg van de herverdeling worden vanaf 2016 in één keer doorgevoerd. Voordeelgemeenten ontvangen een negatieve suppletie.
4. Met ingang van 2015 is de decentralisatie-uitkering CJG op gegaan in de algemene uitkering. Overeenkomstig het uitgangspunt dat mutaties in de algemene uitkering worden verwerkt in het begrotingsresultaat, is deze mutatie verwerkt. Het bedrag dat voor het CJG aan de algemene uitkering wordt toegevoegd is kleiner dan de decentralisatie-uitkering die verdwijnt. Daarmee ontstaat een negatief effect op de begroting.
5. Met ingang van 2016 is het objectieve verdeelmodel voor de WMO 2015 van toepassing. Er volgt een positieve bijstelling van het budget voor de integratie-uitkering WMO. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
6. Met ingang van 2016 is het objectieve verdeelmodel voor de jeugdzorg van toepassing. Het budget voor de gemeente Tynaarlo daalt met €0,9 miljoen in 2016 naar €5,8 miljoen. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
7. De uitkering voor decentralisatie AWBZ naar WMO stijgt met € 280.000 in 2016. In meerjarig perspectief is de positieve bijstelling € 300.000. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
8. Het rijk stelt aan gemeenten een huishoudelijke hulp toelage (HHT) voor de jaren 2015 en 2016 beschikbaar voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, teneinde zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden. Voor Tynaarlo bedraagt het budget hiervoor in 2016 bijna € 350.000. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
9. Op basis van geactualiseerde gegevens over de blijfkansen WSW en de basisgegevens voor het onderdeel re-integratie is het onderdeel participatiewet aangepast. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
10. Tot en met 2015 is vanuit de Argi een bedrag toegevoegd aan de exploitatie om de lagere ontvangsten op de bouwleges als gevolg van de economische crisis en stagnatie op de woningmarkt, op te vangen. Vanaf 2016 zal de verwachte bate bouwleges met € 110.000 naar beneden moeten worden bijgesteld voor een reële raming.

Voorstel:

Kennis nemen van de financiële situatie bij ongewijzigd beleid op basis van de financiële uitgangspunten die in hoofdstuk 5 zijn benoemd.

8. Ombuigingen en taakstellingen

9.1 Realisatie ombuigingen 2016 – 2019

In de begroting 2015 zijn ombuigingen opgenomen voor de periode 2015 – 2018. Deze ombuigingen zijn door de gemeenteraad vastgesteld. In deze paragraaf van de perspectievennota beschrijven wij de planning en voortgang. Deze voorgestelde ombuigingen dragen bij aan het realiseren van een materieel sluitende begroting in meerjarig perspectief. De eerste jaren zal er nog geen sprake zijn van een sluitende begroting. In deze perspectievennota hebben we de jaarschijf 2019 toegevoegd.

De komende jaren zullen nog in het teken staan om de voorgenomen ombuigingen daadwerkelijk te gaan realiseren. Voor 2016 zal er totaal nog een bedrag van € 726.000 omgebogen moeten worden, waarvan € 354.000 binnen de clusters en € 372.000 op de bedrijfsvoering. In meerjarig perspectief is de uitdaging nog groter. Voor 2018 staat nog een bedrag van bijna € 2,7 miljoen open. Hiervan zal nog € 1,7 miljoen binnen de clusters gerealiseerd moeten gaan worden en € 1 miljoen op de bedrijfsvoering. Dit betekent dat op sommige terreinen ingrijpende beleidskeuzes gemaakt worden.

Niet alle ombuigingen die we in de begroting 2015 hadden opgenomen zijn direct gerealiseerd. Daarom is per voorgestelde ombuiging een realisatietempo opgenomen. In deze paragraaf ombuigingen en taakstellingen is opgenomen in hoeverre de ombuiging al is gerealiseerd, of er sprake is van knelpunten, realisatie op alternatieve wijze heeft plaatsgevonden enzovoort. Kortom, een stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de taakstellingen.

Onderstaand is per cluster een samenvatting opgenomen van de stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de ombuigingen. Eventuele risico's en knelpunten zijn hierbij vermeld.

nr	Cluster 0: Algemeen bestuur	2016	2017	2018	2019
1	Gemeentelijke bijdrage gemeenschappelijke regelingen	-	-	115.000	115.000
2	Pensioen wethouders	45.000	45.000	45.000	45.000
3	Communicatie	15.000	15.000	15.000	15.000
4	Dienstverlening publiekszaken	-	25.000	25.000	25.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	60.000	85.000	200.000	200.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 25.000	- 25.000	- 25.000	- 25.000
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	35.000	60.000	175.000	175.000

Toelichting op de realisatie:

Intern wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor de financiering van de pensioenen van (voormalige) wethouders. Dit onderzoek wordt naar verwachting in de zomer van 2015 afgerond. Mogelijk zal een incidentele bijdrage (bijvoorbeeld uit de algemene reserves) onderdeel uitmaken van het realiseren van de ombuiging.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Voor de realisatie van de taakstelling op de verbonden partijen is instemming van de overige deelnemers in de verbonden partij nodig.

nr	Cluster 2: Verkeer en mobiliteit	2016	2017	2018	2019
5	Belijning en markering	5.000	5.000	5.000	5.000
6	Aanbestedingsvoordeel bermen en sloten	20.000	20.000	20.000	20.000
7	Onderhoud bruggen, tunnels en beschoeiing	10.000	10.000	10.000	10.000
8	Gladheidsbestrijding	15.000	15.000	15.000	15.000
9	Onderhoud toeristische fiets- en wandelpaden	4.000	4.000	4.000	4.000
10	Onkruidverharding	10.000	10.000	10.000	10.000
11	Opheffen budget openbaar vervoer	8.550	8.550	8.550	8.550
12	Verlagen BOR-niveau wegen	75.000	75.000	75.000	75.000
13	Openbare verlichting	20.000	20.000	20.000	20.000
14	Onderhoud lichtmasten	20.000	20.000	20.000	20.000
15	Gevaarlijke verkeerssituaties	5.000	5.000	5.000	5.000
16	Verkeersbebording	2.500	2.500	2.500	2.500
	Totaal taakstellingen begroting 2015	195.050	195.050	195.050	195.050
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 195.050	- 195.050	- 195.050	- 195.050
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	0	0	0	0

Toelichting op de realisatie:

De ombuigingen binnen cluster 2 zijn gerealiseerd.

Het verlagen van het budget voor het onderhoud van wegen heeft tot gevolg dat planmatig groot onderhoud niet meer zal worden uitgevoerd. Hierdoor gaat de kwaliteit van de wegen achteruit.

Knelpunten/risico's in de realisatie van de ombuigingen:

Het risico bestaat dat het budget voor wegenonderhoud niet toereikend is. Zoals elders in deze perspectievennota al is vermeld wordt in 2015 een onderzoek uitgevoerd naar het onderhoud van ons buitengebied.

Nr	Cluster 3: Economische zaken, recreatie en arbeid	2016	2017	2018	2019
17	GR Meerschapp Paterswolde	-	-	35.000	35.000
18	Alescon	-	160.000	160.000	160.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	-	160.000	195.000	195.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	-	-	-	-
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	-	160.000	195.000	195.000

Toelichting op de realisatie:

Per 1 mei 2015 zijn er nog geen voorgestelde ombuigingen gerealiseerd. Dit is conform de verwachting.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Niet van toepassing voor cluster 3.

Nr	Cluster 4: Onderwijs	2016	2017	2018	2019
19	Stopzetten subsidie schoolbegeleiding	50.000	50.000	50.000	50.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	50.000	50.000	50.000	50.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 50.000	- 50.000	- 50.000	- 50.000
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	0	0	0	0

Toelichting op de realisatie:

Met ingang van schooljaar 2014/2015 zijn geen middelen meer voor schoolbegeleiding beschikbaar gesteld aan de schoolbesturen. Met de invoering van passend onderwijs zijn de besturen zelf verantwoordelijk voor onderwijsgebonden zorg.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Niet van toepassing voor cluster 4.

Nr	Cluster 5: Sociale samenhang en leefbaarheid	2016	2017	2018	2019
20	IAB	-	205.000	205.000	205.000
21	Kanteling jongerenwerk	-	100.000	100.000	100.000
22	Herijken subsidiebeleid welzijn, zorg en overig	57.000	74.000	74.000	74.000
23	Millenniumdoelen	15.000	30.000	30.000	30.000
24	Bibliotheken	15.000	145.000	280.000	280.000
25	Sportstimulering	38.000	45.000	50.000	50.000
26	Kunst- en cultuureducatie	25.000	100.000	220.000	220.000
27	Tarieven huur binnensportaccommodaties	-	50.000	50.000	50.000
28	Tarief huur binnensportaccommodatie Zernike	-	10.000	10.000	10.000
29	Sporthal De Zwet	-	25.000	25.000	25.000
30	Kleedkamers sport	28.750	28.750	28.750	28.750
31	Transformeren peuterspeelzaalwerk	-	53.000	53.000	53.000
32	Speelterreinen	20.000	20.000	20.000	20.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	198.750	885.750	1.145.750	1.145.750
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 65.650	- 65.650	- 65.650	- 65.650
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	133.100	820.100	1.080.100	1.080.100

Toelichting op de realisatie:

In 2015 wordt gewerkt aan het herijken van het subsidiebeleid. Hierover wordt nog separaat een voorstel aan de raad voorgelegd.

Het college heeft in april 2015 besloten de tarieven voor huur van de binnensportaccommodaties te verhogen met 9%. Dit is noodzakelijk om de ombuiging in 2017 te kunnen realiseren.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Ten aanzien van het IAB is een ombuiging opgenomen van € 205.000. Deze zou kunnen worden gerealiseerd door een verminderd sportaanbod. Momenteel wordt het IAB heroverwogen en per kern wordt het programma bepaald. Dit kan op 'gespannen' voet staan met de hier te realiseren ombuiging, omdat de middelen die beschikbaar zijn voor het IAB niet toereikend lijken te zijn voor de uitvoering van het programma.

De bibliotheek is eind 2014 op de hoogte gesteld van de voorgenomen bezuiniging. Hiertegen heeft de bibliotheek bezwaar gemaakt. Er is nog geen besluit of dit bezwaar stand houdt. Vooralnog wordt verwacht dat de ombuiging conform planning gerealiseerd kan worden.

Bij de te realiseren ombuiging sportstimulering was rekening gehouden met een bezuiniging op de detachering van zwembadpersoneel. Door de privatisering van de drie zwembaden is deze niet meer te realiseren. Er zal een heroverweging plaatsvinden over de wijze waarop deze ombuiging kan worden gerealiseerd.

Het is niet gelukt om met het Zernike overeenstemming te bereiken over de onderling in rekening te brengen huur voor de sportaccommodaties die de gemeente en het Zernike van elkaar huren. Hierdoor kan de voorgestelde ombuiging niet worden gerealiseerd en wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden om het bedrag van de ombuiging te realiseren.

Nr	Cluster 6: Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	2016	2017	2018	2019
33	Sociale partners	40.000	40.000	40.000	40.000
34	Minima- en meedoenbeleid	50.000	50.000	50.000	50.000
35	Maatschappelijke stages en boodschappendienst	20.000	20.000	20.000	20.000
36	Bijzondere bijstand	50.000	50.000	50.000	50.000
37	WMO	PM	PM	PM	PM
	Totaal taakstellingen begroting 2015	160.000	160.000	160.000	160.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 105.195	- 105.195	- 105.195	- 105.195
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	54.805	54.805	54.805	54.805

Toelichting op de realisatie:

N.v.t.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Er bestaat een risico ten aanzien van de ombuiging bijzondere bijstand. De kosten hiervoor lijken vanaf 2016 weer toe te gaan nemen.

Nr	Cluster 7: Gezonde leefomgeving	2016	2017	2018	2019
38	Duurzame leefomgeving	6.000	6.000	6.000	6.000
39	Milieubeheer algemeen	3.500	3.500	3.500	3.500
40	BOR niveau groenonderhoud	73.000	73.000	73.000	73.000
41	Waterburcht Eelde	13.000	13.000	13.000	13.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	95.500	95.500	95.500	95.500
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 82.500	- 82.500	- 82.500	- 82.500
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	13.000	13.000	13.000	13.000

Toelichting op de realisatie:

Door het aframen van het budget voor duurzame leefomgeving kunnen er minder activiteiten worden ontplooid en is er minder geld beschikbaar om initiatieven aan te jagen.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Niet van toepassing voor cluster 7.

nr	Cluster 8: Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	2016	2017	2018	2019
42	Vitaal platteland	150.000	150.000	150.000	150.000
43	Ruimtelijke ordening	50.000	50.000	50.000	50.000
44	Vastgoed	130.000	130.000	130.000	130.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	330.000	330.000	330.000	330.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 220.000	- 220.000	- 220.000	- 220.000
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	110.000	110.000	110.000	110.000

Toelichting op de realisatie:

Het structurele budget van € 150.000 voor Vitaal Platteland is met ingang van 2015 opgeheven. Daarvoor in de plaats is een eenmalig bedrag van € 200.000 beschikbaar gesteld vanuit de Argi, zodat initiatieven die in de pijplijn zitten kunnen worden uitgevoerd en het beoogde multiplieereffect kan worden aangejaagd.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Niet van toepassing voor cluster 8.

nr	Cluster 9: Financiering	2016	2017	2018	2019
45	Buffer algemene uitkering	200.000	200.000	200.000	200.000
46	Rentetoerekening aan reserves	280.000	260.000	260.000	260.000
47	Prijsindex	105.000	210.000	210.000	210.000
	Toepassen index op de voorgestelde ombuigingen nr 1 t/m 47	25.500	54.000	77.000	77.000
	Totaal taakstellingen begroting 2015	610.500	724.000	747.000	747.000
	Gerealiseerd per 1 mei 2015	- 602.351	- 691.688	- 696.026	- 696.026
	Nog te realiseren per 1 mei 2015	8.149	32.312	50.974	50.974

Toelichting op de realisatie:

N.v.t.

Knelpunten/risico's bij de realisatie van de ombuigingen:

Als het rijk de prijsindex naar boven bijstelt, zal dit meegenomen moeten worden in onze begroting. Dit heeft dan een negatief effect op het begrotingsresultaat.

9.2 Taakstellingen bedrijfsvoering

Sinds 2010 zijn diverse taakstellingen op de bedrijfsvoering opgenomen, onder meer om te bewaken dat de meerjarenbegroting materieel sluitend blijft. In 2014 is de taakstelling verhoogd, als gevolg van besluitvorming over het plan "3 zwembaden" (raadsbesluit van 10 juni 2014), met € 99.000. Daarnaast is de taakstelling van € 1mln uit de begroting 2015 in onderstaand overzicht opgenomen.

De taakstellingen worden onder meer ingevuld door het niet invullen van vacatureruimte en mobiliteitstrajecten. Dit zijn over het algemeen structurele invullingen van de taakstelling. In 2015 wordt een deel van de taakstelling incidenteel gerealiseerd, doordat projecten met externe financiering worden uitgevoerd.

Onderstaand is een actueel overzicht van de taakstellingen op de bedrijfsvoering opgenomen. Hier is, naast de reeds bestaande taakstelling uit de begroting 2014 en de verhoging van € 99.000 ook de taakstelling vanuit de perspectievennota 2014 opgenomen.

	2016	2017	2018	2019
Taakstelling	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
Verhoging vanuit begroting 2014	200.000	200.000	200.000	200.000
Verhoging vanuit plan drie zwembaden	99.000	99.000	99.000	99.000
Verhoging vanuit begroting 2015	400.000	700.000	1.000.000	1.000.000
Gerealiseerd t/m 2014	- 1.760.000	- 1.761.000	-1.761.000	-1.761.000
Totaal opgelegde taakstelling per 2015	539.000	838.000	1.138.000	1.138.000
Gerealiseerd 2015 tot 1 mei	- 167.000	- 167.000	- 167.000	- 167.000
Nog te realiseren per 1 mei 2015	372.000	671.000	971.000	971.000

9.3 Totaaloverzicht taakstellingen

In onderstaand overzicht zijn de totale taakstellingen op de cluster en de bedrijfsvoering opgenomen. Hieruit blijkt dat de totale nog te realiseren taakstelling voor 2016 ruim € 700.000 bedraagt. In meerjarig perspectief zullen er aanzienlijke inspanningen moeten worden geleverd om de opgelegde taakstellingen te kunnen realiseren. In de presentatie van het begrotingsresultaat 2016 – 2019 is rekening gehouden met de realisatie van de taakstellingen. Het niet realiseren van (een deel van) de taakstellingen heeft direct effect op het begrotingsresultaat.

	2016	2017	2018	2019
Onderwijshuisvesting (PPN 2013)	200.000	200.000	200.000	200.000
Opgelegde taakstelling clusters (B 2015)	1.699.800	2.685.300	3.118.300	3.118.300
Opgelegde taakstelling bedrijfsvoering	539.000	838.000	1.138.000	1.138.000
Totaal opgelegde taakstelling per 2015	2.438.800	3.723.300	4.456.300	4.456.300
Realisatie taakstelling onderwijs	- 200.000	- 200.000	- 200.000	- 200.000
Realisatie taakstellingen clusters	- 1.345.746	- 1.435.083	- 1.439.421	- 1.439.421
Realisatie taakstelling bedrijfsvoering	- 167.000	- 167.000	- 167.000	- 167.000
Totaal gerealiseerd per 1 mei 2015	- 1.712.746	- 1.802.083	- 1.806.421	- 1.806.421
Nog te realiseren per 1 mei 2015	726.054	1.921.217	2.649.879	2.649.879

9.4 Onderzoeken

In de begroting 2015 hebben we opgenomen dat we onderzoek doen naar kostendekkende leges en het boekwaardeplafond, omdat op deze onderdelen gedurende vier jaar een aanvulling op de exploitatie heeft plaatsgevonden ten laste van de Argi in verband met de economische situatie en stagnatie op de woningmarkt.

Ten aanzien van het boekwaardeplafond geldt dat hiervoor geen (structurele) bijstelling van het budget hoeft plaats te vinden.

Voor de bouwleges hebben we in hoofdstuk 7. opgenomen een structurele bijstelling van € 110.000 opgenomen, waardoor een reële raming van de bouwleges ontstaat. Een nadere analyse op de kostendekkendheid van de leges op totaalniveau volgt in de periode naar het opstellen van de begroting. Waar mogelijk zullen we bij de begroting voorstellen doen om te komen tot een hogere kostendekkendheid.

Voorstel:

Kennis nemen van de realisatie van de ombuigingen 2016 – 2019 per mei 2015.

9. Nieuw beleid en ontwikkeling van het weerstandsvermogen

9.1 Nieuw beleid

Gezien het begrotingstekort dat nog bestaat na het verwerken van de effecten van de ombuigingen zoals deze vanaf de begroting 2015 zijn vastgesteld, is er weinig tot geen ruimte voor nieuw beleid. In ons manifest hebben we opgenomen geen nieuw beleid voor te stellen zonder financiële dekking. In deze perspectievennota willen we ondanks de grote uitdagingen die er nog bestaan om de ombuigingen te realiseren wel enkele voorstellen doen voor nieuw beleid. We doen hierbij tegelijkertijd, waar mogelijk, een dekkingsvoorstel.

Onderstaand is het overzicht opgenomen van de voorstellen voor nieuw beleid:

Nieuw beleid	2016	2017	2018	2019
<u>Reeds opgenomen in begroting 2015</u>				
Tijdelijke huisvesting i.v.m. school Tynaarlo *	330.000	330.000		
Visienota economie *	100.000	100.000		
Culturele gemeente 2017 *		90.000		
Friciekosten en investeringen PZ *	50.000			
Friciekostenbudget bedrijfsvoering *	150.000	150.000	150.000	
Ten laste van de Argi	-630.000	-670.000	-150.000	
Uitbreiding capaciteit openbare orde en veiligheid	35.000	35.000	35.000	35.000
VRI Stationsweg Zuidlaren	4.000	4.000	4.000	4.000
Dekking vanuit budget onderhoud wegen	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
Markten: meterkast Eelde	3.000	3.000	3.000	3.000
Dekking vanuit budget recreatie & toerisme	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Fiets- en wandelpad Tusschenwater		50.000	25.000	
Dekking vanuit budget Vitaal Platteland		-50.000		
Dekking vanuit budget Tynaarlo Verbindt			-25.000	
Museum De Buitenplaats	10.000	20.000		
Dekking vanuit reserve participatie	-10.000	-20.000		
Centrumplan Eelde	100.000			
Dekking ten laste van de Argi	-100.000			
Financieel effect nieuw beleid op begroting	35.000	35.000	35.000	35.000

*) zoals opgenomen in de begroting 2015 voor de jaarschijven 2016 en 2017 en reeds verwerkt in het verloopoverzicht van de Argi zoals opgenomen in hoofdstuk 6.

Uitbreiding capaciteit openbare orde en veiligheid

Veiligheid is een kerntaak van de overheid. De taken die we uitvoeren komen voort uit wettelijke verplichtingen. Een uitbreiding van de capaciteit op het gebied van OOV is noodzakelijk om te kunnen blijven insteken op preventie in plaats van repressie. Meer voorkantsturing op veiligheidsthema's zoals mensenhandel, overlast gevende hangjongeren, motorbendes, hennepplantages en sociale veiligheid.

VRI Stationsweg Zuidlaren

De verkeersregelinstallatie aan de Stationsweg in Zuidlaren is aan vervanging toe. De huidige VRI dateert uit 1996. De technische levensduur van een VRI is 15 jaar. De andere VRI aan de Stationsweg in Zuidlaren is al vervangen. Wanneer de VRI niet wordt vervangen kan de veiligheid in gevaar komen. De VRI zal worden geactiveerd en hierop wordt afgeschreven. De kapitaallasten worden geraamd op € 4.000. De dekking van deze kosten kan worden gevonden binnen de budgetten voor onderhoud wegen.

Markten: vervangen meterkast Eelde

De huidige meterkast is 25 jaar oud en heeft onvoldoende capaciteit om te voorzien in een deugdelijke en veilige stroomvoorziening. Er wordt met allerlei hulpconstructies (bovengronds) gewerkt wat de veiligheid, onder andere bij regenachtig weer, niet ten goede komt.

Sinds 2005 wordt de weekmarkt van Eelde georganiseerd op het plein op de hoek Hoofdweg – Westerhorn. Destijds behoefde vanwege het kleinschalige karakter er geen aanpassing op de kast plaats te vinden (die dateert uit 1989). De verdeel kast is reeds meerdere keren geüpgraded, waardoor de rek er nu wel uit is.

De investeringskosten worden geraamd op € 25.000. Voorgesteld wordt de hieruit voortvloeiende kapitaallasten van ongeveer € 3.000 te dekken uit het budget voor recreatie en toerisme. Binnen dit budget is ruimte aanwezig.

Fiets- en wandelpad Tussenwater

Op dit moment is de eerste fase van het plan Tussenwater in het Hunzedal ten oosten van Zuidlaren in voorbereiding. De raad heeft inmiddels het voorontwerp bestemmingsplan vrijgegeven voor inspraak. Het plan voorziet in de realisatie van waterberging (waterveiligheid) en natuurontwikkeling, met behoud van de functie voor drinkwaterwinning. Ook worden er recreatieve voorzieningen in/om het gebied aangebracht. Voor één specifiek recreatief onderdeel, de fiets- en wandelvoorziening, wordt een financiële bijdrage gevraagd van de gemeente Tynaarlo. De omvang van het totale project is bijna € 10 miljoen.

De omvang van de bijdrage die aan de gemeente Tynaarlo wordt gevraagd is nog niet bekend. We willen rekening houden met een sobere en doelmatige uitvoering, waarvoor we in de begroting 2016 en 2017 totaal € 75.000 willen reserveren. Hiervan kan € 50.000 worden gedekt vanuit het budget Vitaal Platteland en € 25.000 vanuit het budget Tynaarlo Verbindt.

Museum De Buitenplaats

Museum De Buitenplaats wordt een organisatie die werkontwikkelplaatsen creëert. Om dit mogelijk te maken is een financiële bijdrage nodig. Deze financiële bijdrage, voor 2016 en 2017, kan worden gedekt uit de reserve participatie.

Centrumplan Eelde

Gelijktijdig met deze perspectievennota wordt aan de raad het voorstel voor uitvoering van het centrumplan Eelde voorgelegd. Voor het totaalbeeld van (incidenteel) nieuw beleid is dit onderwerp wel in deze perspectievennota opgenomen. Feitelijke besluitvorming over de uitvoering en het beschikbaar stellen van het benodigd budget vindt plaats bij besluitvorming op het afzonderlijke voorstel.

De maximale extra gemeentelijke bijdrage voor het centrumplan wordt geraamd op € 100.000. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de Argi.

Schommelfonds algemene uitkering

De laatste jaren is er sprake van flinke fluctuaties in de algemene uitkering. Als oorzaken zijn hiervoor onder meer aan te merken: de ontwikkeling van het accres, de effecten van het groot onderhoud aan het gemeentefonds en de decentralisaties inclusief invoering van verdeelmodellen. Deze fluctuaties hebben een grote invloed op de begroting van de gemeente, waardoor het lastig is te anticiperen op de ontwikkelingen en het beleid hierop aan te passen. Om minder afhankelijk te zijn van fluctuaties van de algemene uitkering willen we proberen een zogenaamd 'schommelfonds algemene uitkering' te vormen, waarbinnen fluctuaties kunnen worden opgevangen. Over de wijze waarop wij dit schommelfonds vorm gaan geven komen we terug in de begroting 2016.

9.2 Effect nieuw beleid

De bovengenoemde voorstellen nieuw beleid hebben effect op het begrotingsresultaat. Dit effect is in onderstaand kader opgenomen.

	2016	2017	2018	2019
Begrotingsresultaat uit hoofdstuk 6	-90.572	856.193	1.730.734	2.023.281
Effect nieuw beleid	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Nieuw begrotingsresultaat	-125.572	821.193	1.695.734	1.988.281

9.3 Ontwikkeling reservepositie 2016 - 2019

De algemene reserves van de gemeente bestaan uit de Algemene Reserve Calamiteiten (Arca), de Algemene Reserve Grote Investeringen (Argi) en de Algemene Reserve met Inkomensfunctie (Armi).

Algemene reserve calamiteiten (Arca)

De Arca dient als weerstandsvermogen voor de opvang van de gevolgen van calamiteiten en risico's. In de nota weerstandsvermogen 2011 (raad 25 januari 2011) is dit beleid verwoord. Per 1 januari 2015 is de stand, wat in de Arca beschikbaar is voor risicoafdekking € 4.991.067.

Hieronder hebben we het verloop van de Arca voor de komende jaren opgenomen:

Geprognostiseerd verloop van de Arca van 1-1-2015 t/m 31-12-2019					
	2015	2016	2017	2018	2019
Stand op 1 januari	6.555.921	5.480.431	5.354.859	5.354.859	5.354.859
Bij: rentetoevoeging	229.457	191.815	187.420	187.420	187.420
Af: rente t.b.v. Argi	-229.457	-191.815	-187.420	-187.420	-187.420
Af: overheveling naar Argi	-500.000				
Af: begrotingstekort boekjaar (begroting)	-575.490	-125.572			
Stand op 31 december	5.480.431	5.354.859	5.354.859	5.354.859	5.354.859
Af: geormerkte gelden grondbedrijf	-489.364	-489.364	-489.364	-489.364	-489.364
Beschikbaar voor risicoafdekking	4.991.067	4.865.495	4.865.495	4.865.495	4.865.495

Algemene reserve grote investeringen (Argi)

De Argi is bedoeld als:

- Buffer voor opvang van risico's. Dit betekent een onderdeel van het weerstandsvermogen.
- Buffer voor de opvang van tegenvallers in de lopende exploitatie (voor- en najaarsnota en jaarrekening).
- Basis voor het genereren van renteopbrengsten t.b.v. de dekking van incidenteel nieuw beleid.
- Goed rentmeesterschap t.b.v. de toekomst/nieuw bestuur in 2018.
- Budget voor het realiseren van wensen.

De Argi is de reserve die wordt gebruikt in directe relatie met de exploitatie. Incidentele meevallers die gedurende het jaar ontstaan worden toegevoegd aan deze reserve en incidentele tegenvallers worden onttrokken. Per 1 januari 2015 is de stand van de Argi € 1.721.920. Eind 2015 komt deze reserve naar verwachting uit op een saldo van € 995.932. Dat is inclusief de toevoeging naar aanleiding van de vaststelling van de jaarrekening 2014 (€ 729.107) en de overige vermeerderingen en verminderingen die in de begroting van 2015 zijn opgenomen. Ook het incidentele nadeel uit de voorjaarsbrief 2015 is hierin, onder voorbehoud van besluitvorming door de gemeenteraad, verwerkt. De financiële ruimte in de Argi bepaalt de ruimte die beschikbaar is voor de invulling van incidenteel nieuw beleid. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de weerstandsratio. Het college streeft naar een risicoafdekking van minimaal 100%.

Geprognoseerd verloop van de Argi van 1-1-2015 t/m 31-12-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Stand op 1 januari	1.721.920	907.657	761.240	1.386.497	3.338.178
Bij: resultaat jaarrekening 2014 (o.v.b. besluitvorming)	729.107				
Af: resultaat voorjaarsbrief 2015	-335.000				
	2.116.027	907.657	761.240	1.386.497	3.338.178
<i>Toevoegingen</i>					
Compensatie voor wegen en groen	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000
Terugbetaling groot onderhoud wegen 2011	90.000	90.000	90.000		
Rentederving ivm inzet gelden verkeersplan	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
Overheveling vanuit de Arca	500.000				
Jaarlijkse rente over diverse reserves	315.243	223.583	214.063	235.947	304.256
<i>Subtotaal toevoegingen</i>	<i>1.075.243</i>	<i>483.583</i>	<i>474.063</i>	<i>405.947</i>	<i>474.256</i>
<i>Onttrekkingen</i>					
Bijdrage exploitatie ivm realistische raming bouwleges	-280.281				
Bijdrage exploitatie ivm realistische raming boekwaardeplafond	-50.000				
Werkkapitaal bedrijfsvoering	-50.000				
<i>Subtotaal onttrekkingen</i>	<i>-380.281</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Onttrekkingen incidentele investeringen</i>					
Maatschappelijk krediet dorpsagemda Vries	-40.000				
Tijdelijke huisvesting ivm school Tynaarlo		-330.000	-330.000		
Economische visienota	-100.000	-100.000	-100.000		
Transferium	-650.000				
Samenwerking Drentsche Aa	-150.000				
Culturele gemeente 2017			-90.000		
Friciekosten en investeringen PZ		-50.000			
Meetpunt koude klinkerweg	-20.000				
Vitaal Platteland	-200.000				
Onderzoek vastgoed	-10.000				
Friciekostenbudget bedrijfsvoering	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	
Maatschappelijk krediet Tienelsweg	-42.829				
Maatschappelijk krediet Dorpsstraat-Berkenlaan	-300.000				
Maatschappelijk krediet Centrumplan Eelde	-70.503				
Fietspad Legroweg	-20.000				
Leefbaarheidsfonds	-50.000	PM	PM	PM	
Gebiedsfonds	PM	PM	PM	PM	
Centrumplan Eelde (onder voorbehoud van raadsbesluit)	-100.000				
<i>Subtotaal incidentele investeringen</i>	<i>-1.903.332</i>	<i>-630.000</i>	<i>-670.000</i>	<i>-150.000</i>	<i>0</i>
<i>Toevoegen begrotingsresultaat</i>			821.193	1.695.734	1.988.281
Stand op 31 december	907.657	761.240	1.386.497	3.338.178	5.800.715

Algemene reserve met inkomensfunctie (Armi)

De algemene reserve met inkomensfunctie (Armi). Het doel van deze reserve is het genereren van renteopbrengsten ten behoeve van de exploitatie. Er liggen geen directe bestedingsverplichtingen op deze reserve.

Geprognostiseerd verloop van de reserve met inkomensfunctie van 1-1-2015 t/m 31-12-2019					
	2015	2016	2017	2018	2019
Stand op 1 januari	5.808.170	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.745.461
Bij: vrijval reserve brandweermaterieel (Jaarrekening 2014)	920.291				
	6.728.461	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.745.461
Bij: rentetoevoeging	235.496	236.091	236.091	236.091	236.091
Af: rente t.b.v. Argi	-235.496	-236.091	-236.091	-236.091	-236.091
Bij: restant verkoop Attero	17.000				8.000
Stand op 31 december	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.753.461

9.4 Ontwikkeling van het weerstandsvermogen

Hieronder wordt de ontwikkeling van het weerstandsvermogen weergegeven, rekening houdend met het begrotingsresultaat zoals opgenomen in 8.2. Als weerstandsvermogen worden, naast de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien incidenteel, de drie algemene reserves Argi, Arca en Armi meegenomen. In de begroting 2015 was reeds voorgesteld de begrotingsoverschotten voor de jaren 2017 en 2018 toe te voegen aan de Argi. Dit wordt ook nu voorgesteld en is zodanig verwerkt in het geprognostiseerde verloop van de Argi in 8.3.

Berekening beschikbare weerstandscapaciteit	2015	2016	2017	2018	2019
Stand 31-12 Arca (beschikbaar voor risicoafdekking)	4.991.067	4.865.495	4.865.495	4.865.495	4.865.495
Stand 31-12 Argi	907.657	761.240	1.386.497	3.338.178	5.800.715
Stand 31-12 Armi	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.745.461	6.753.461
Totaal beschikbare reserves	<u>12.644.185</u>	<u>12.372.196</u>	<u>12.997.453</u>	<u>14.949.134</u>	<u>17.419.671</u>
<i>Uit: jaarrekening 2014</i>					
Onbenutte belastingcapaciteit	1.905.000	1.905.000	1.905.000	1.905.000	1.905.000
Onvoorzien incidenteel	33.000	33.000	33.000	33.000	33.000
Totaal weerstandsvermogen	<u>14.582.185</u>	<u>14.310.196</u>	<u>14.935.453</u>	<u>16.887.134</u>	<u>19.357.671</u>
Benodigd weerstandsvermogen (jaarrekening 2014)	13.365.000	13.365.000	13.365.000	13.365.000	13.365.000
Weerstandsratio	109%	107%	112%	126%	145%

Bij een gelijkblijvend benodigd weerstandsvermogen laat de weerstandsratio een positieve lijn zien. Eventuele aanpassingen in de begroting, bijvoorbeeld als gevolg van de uitwerking van de vier grote thema's (onderhoud openbare ruimte, accommodatiebeleid, centrumplannen en transitie in het sociaal domein) kunnen van wezenlijke invloed zijn op het begrotingsresultaat en daarmee het beschikbare weerstandsvermogen.

Voorstel:

Akkoord gaan met:

1. de voorstellen voor nieuw beleid, de dekking hiervan en de daaraan verbonden effecten voor het begrotingsresultaat;
2. het resterende begrotingstekort 2016 incidenteel af te dekken door middel van een onttrekking aan de Arca;
4. het begrotingsoverschot 2017, 2018 en 2019 te voegen aan de Argi.